

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

Irena Jonášová

Alternativní způsob odívání

Odívání z druhé ruky

Bakalářská práce

vedoucí práce : PhDr. Václav Hájek, Ph.D.

Praha 2010

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 16. září 2010

Irena Jonášová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému konzultantovi PhDr. Václavu Hájkovi Ph.D. za jeho cenné rady a podporu v průběhu psaní této práce. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Davidu Zwyrtkovi za podporu, pomoc a asistenci při prepisování zaznamenaných rozhovorů. V neposlední řadě jsem vděčná všem respondentkám za ochotu a čas, který mi poskytly.

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Odívání a móda.....	6
2.1 Odívání a móda.....	6
2.2 Historie alternativní módy – způsob oblékání jako neverbální vzdor	9
2.3 Alternativní móda dnes.....	16
3 Secondhandový styl.....	17
3.1 Spotřeba, konzumní kultura a konzument.....	17
3.2 Aspekty secondhandového odívání.....	19
3.3 Secondhandové prodejny.....	21
3.4 Subkultury a secondhandový styl.....	22
4 Metodologie	28
4.1 Výzkumný projekt.....	28
4.2 Teoretické zakotvení tématu práce.....	29
4.3 Techniky sběru dat.....	30
4.4 Výběr vzorku : prostředí výzkumu	31
4.5 Metody vyhodnocování a interpretace získaných dat.....	32
4.6 Hodnocení kvality výzkumu.....	33
4.7 Etické a politické otázky společenskovedního výzkumu.....	34
5 Analýza rozhovorů.....	36
5.1 "Reflexe vzhledu a oblékání"	36
5.1.1 (Sebe)vyjádření prostřednictvím vzhledu.....	36
5.1.2 Výběr oděvu.....	40
5.2 Nákupy z druhé ruky.....	40
5.2.1 Motivace k nákupům v second handu.....	41
5.2.2 Časová náročnost nákupu z první / druhé ruky.....	42
5.2.3 Kritéria pro volbu secondhandové prodejny.....	43
5.2.4 Poměr oblečení z první / z druhé ruky.....	45
5.3 Alternativní versus běžné.....	45
5.3.1 Běžné odívání.....	45
5.3.2 Odlišení vůči běžnému.....	47
5.3.3 Alternativní odívání.....	48
5.3.4 Vnímaný vliv na utvoření způsobu oblékání.....	50
5.4 Vnímané reakce na secondhandový styl odívání.....	53
5.4.1 Schopnost vzdát se svého stylu oblékání.....	54
5.5 Společenské zařazení.....	56
5.5.1 Vlastní zařazení do společnosti.....	58
6 Závěr.....	59
7 Přehled použité literatury :.....	61

1 Úvod

Cílem této práce je poskytnout základní přehled o problematice alternativního způsobu odívání v úzkém spojení s prodejny s oblečením z „druhé ruky“, tzv. secondhandy. Toto téma představuje zajímavý fenomén, jehož hlubší výzkum by byl zcela jistě přínosný.

Cílem této práce však není poskytnout komplexní rozbor tohoto tématu. Touto prací bych chtěla spíše načrtnout některé základní rysy a vytvořit tak jakýsi odrazový můstek pro další studia. Práce by měla být přínosem nejen představením základních teorií, které již byly k tomuto tématu vytvořeny. Rovněž by měla přispět svým empirickým výzkumem k dalšímu mapování společenských aspektů odívání v současné společnosti. Vzorek populace, který v této práci představím je velice malý, a tak si nečiním nárok z tohoto výzkumu činit zásadnější obecné závěry. Věřím však, že tento výzkum může být inspirací pro další bádání v této dosud v našich podmínkách neprozkoumané oblasti. Důkazem může být fakt, že dosud neexistuje žádná odborná práce k této problematice v českém jazyce. Zájemce o toto téma tak musí listovat mnoha stránkami zahraniční literatury, aby získal základní přehled. Tato práce by jej měla alespoň do určité míry nabídnout.

Od druhé kapitoly této práce se budu zabývat teoriemi spojenými s módou a alternativním oblékáním. Další sekce ve třetí kapitole má představit teoretické uchopení fenoménu secondhandů a secondhandového oblékání. Čtvrtou kapitolu věnuji popisu metodologie, která bude použita pro sběr a analýzu empirických dat. Páta kapitola se bude zabývat samotnou analýzou výsledků empirického výzkumu.

2 Odívání a móda

2.1 Odívání a móda

Oblečení je obrazem toho, jak si lidé interpretují konkrétní formu kultury pro své vlastní účely – má hlavní úlohu v sociální konstrukci identity. V podobě módy obsahuje přísné normy vhodného vzhledu pro určité časové období. Oblečení poukazuje na společenské postavení i gender nositele, a je tudíž užitečné k udržování či podrývání symbolických hranic¹.

V minulosti bylo oblečení hlavním prostředkem k identifikaci lidí ve veřejném prostoru. V různých obdobích byly v Evropě a Spojených státech zdůrazňovány různé aspekty identity². Určité části oblečení, které nosil každý (viz klobouky atd) vysílaly signály o dosaženém (či kýženém) statusu nositele. Oděvy mohou také i (doslova) omezovat pohyby a chování osob³. V třídních společnostech měla každá třída svou kulturu, a tedy i vlastní způsob oblékání, všechny třídy dohromady pojily stejné hodnoty, cíle i genderové vzory.

V dnešní *postindustriální* neboli postmoderní společnosti hraje třídní rozdělení roli na pracovišti, ovšem mimo něj jsou lidé součástí mnoha různorodých sociálních skupin⁴, jejichž hodnoty, cíle a životní styly mohou být ostatním členům společnosti nesrozumitelné. Sociální třída je pouze jedním z elementů sociální identity dnešního člověka, pro kterou je stejně podstatný životní styl, věk, gender, sexuální

---

1 CRANE, Diana. Fashion and its social agendas. Class, gender, and identity in clothing. Chicago a Londýn: The University of Chicago Press, 2000, s. 1. (dále již zkráceně citováno jako Crane)

2 pozn. povolání, regionální identita, náboženství, sociální třída atd

3 viz například dámské oblékání za Viktoriánské éry

4 založených např. na sexuální orientaci, věku, životním stylu atd

orientace či například národní příslušnost. Způsob oblékání je pak jedním ze způsobů, jak se v této „změti“ dneška orientovat .

Lipovetsky dokonce považuje módu za východisko ze světa tradice, vidí módu jako : „*popření odvěké moci tradiční minulosti, moderní orečnaté hledání novot, oslavu společenské přítomnosti*“. Domnívá se, že hlavní roli sehrály v dějinách módy moderní kulturní hodnoty a významny, které : „*povyšují především novost a vyjádření lidské individuality*“ .

Podle Lipovetského není móda transhistorickým fenoménem, univerzálním, ale vymezuje ji jako výjimečný proces, neoddělitelný od zrodu a rozvoje moderního západního světa. Ta se rodí až ve středověku, kde lze rozpoznat skutečnou strukturu módy, jakožto systém s neustálými proměnami, záškuby a extravagancemi. *Změny podoby se stávají světskou hodnotou, fantazie uplatňuje své vynálezy a výstřednosti ve vyšší společnosti, nestálost forem a ozdob se z výjimky mění v neustálé pravidlo*⁵. Módu pak definuje takto: "Móda především označuje určitý stav společnosti, který se vyznačuje zvláště krátkou životností a víc či méně překvapivými zvraty."⁶

I tak těkavý společenský úkaz jako móda vykazuje z hlediska jejího hlubinného fungování určité rysy : 1) proudy a návraty, 2) návaznost po dobu několika staletí⁷. *Přes všechna zásadní přerušení tu jsou normy, postoje a procesy, které se opakují a přetrvávají*⁸.

Móda totiž výslovně posvěcuje estetickou iniciativou, fantazii a lidskou originalitu, a navíc předpokládá hodnotový systém, který dává přednost nově nastoupivší přítomnosti v přímém protikladu k modelu odvěké legitimacy, založené na podvolnosti vůči kolektivní

---

5 LIPOVETSKY, I. Říše pomíjivosti - Móda a její úděl v moderních společnostech. Praha: Nakladatelství Prostor, 2002, s. 29. (dále již citováno pouze jako Lipovetsky)

6 Lipovetsky, s. 31.

7 Lipovetsky, s. 31 – 32.

8 Lipovetsky, s. 33.

*minulosti*⁹. Systém módy se ujímá tam, kde se změna stává samostatným, pravidelným kulturním nárokem.

Móda souvisí s potěšením vidět, ale také s potěšením být viděn a vystavovat se pohledu druhého. Móda si vynucuje, aby se jedinci zabývali více svou reprezentací a prezentací, pěstuje touhu po eleganci, půvabu a originalitě. Neustálé proměny módy vedou ke zkoumání sebe sama, péči o vlastní vzhled i chování *"Zatímco starší systémy se vyznačovaly jen hodnostní, třídní a národnostní příslušností, móda se stala nástrojem narcistické individuace a rozšíření estetického kultu vlastního já, a to v samém jádru aristokratického věku."*¹⁰

Móda je podle Lipovetského systém společenské regulace a nátlaku, ve kterém vzniká "povinnost" se změnami řídit a přijímat je, v čemž podle něj spočívá "despotismus" módy.¹¹

Podle Anthonyho Giddense je pak oblečení způsob sebe-vystavení, který je také založen na zatajení/ odkrytí osobního biografie dané osoby : *"propojuje konvence se základními životními orientacemi identity."*¹²

Diana Craneová upozorňuje, že neverbální kultura umožňuje více různých interpretací nežli kultura verbální a že člověk, který prostřednictvím neverbální kultury vysílá společensky rozvratné informace, si toho nemusí být ani vědom. Dále Craneová tvrdí, že manipulace neverbálními symboly pravděpodobně předchází manipulaci se symboly verbálními.¹³

---

9 Lipovetsky s. 35.

10 Lipovetsky s. 54

11 Lipovetsky, s. 55.

12 GIDDENS, A. *Modernity and self-identity : self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity Press in association with Basil Blackwell, 1991.

13 CRANE, Diana. *Fashion and its social agendas. Class, gender, and identity in clothing*. Chicago a Londýn: The University of Chicago Press, 2000, s. 126. (dále citováno jako Crane)

2.2 Historie alternativní módy – způsob oblékání jako neverbální vzdor¹⁴

V každé době existují diskurzy oblékání, které podporují soulad s převládajícími koncepcemi společenských rolí, a takové, jež posouvají obecně uznávané koncepce společenských rolí novým směrem. Zatímco diskurz vyjadřující převládající kulturní normy a hodnoty je podporován mocnějšími skupinami, ty diskurzy, "které vyjadřují subkulturální či marginální normy, jsou podporovány menšinami a těmi, kteří jsou jiným způsobem na okraji společnosti, jako například intelektuálové, umělci a komici."¹⁵ Sociální skupiny mají své vůdce, stoupence i své vizuální vyjadřování, jež se projevuje na způsobech oblékání.

V devatenáctém století sdělovalo oblečení druhým nositelovu sociální roli, pozici ve společnosti i osobní povahu. Ženy, jež postrádaly jiné druhy moci, používaly neverbální symboly jako prostředky k sebevyjádření. Módní oblékání bylo příkladem doktríny oddělených společenských sfér žen a mužů, kdy se od ženy očekávala podřízená a pasivní společenská role. Industrializace zbavila většinu žen střední a vyšší společenské třídy Evropy aktivní role v ekonomice, identifikovány byly podle svého oblečení.

Šaty se skládaly z mnoha částí, velkého množství látky a byly velice zdobné, čímž omezovaly pohyb nositelky. Tyto styly symbolizovaly vyloučení žen z mužských zaměstnání a jejich ekonomickou závislost na manželech a mužských příbuzných.¹⁶

V devatenáctém století však existoval současně s módním stylem i další styl, Craneovou nazývaný *alternativní* (tj. „soubor znaků, propůjčených z mužského oblečení, skládajícího se z prvků, jež byly používány samostatně či dohromady, což

---

14 Celá tato kapitola čerpá výše zmíněné knihy Diany Crane.

15 Crane, s. 100.

16 Crane, s. 100 – 101.

měnilo celkový dojem dámského oblečení¹⁷), jež zahrnoval prvky z pánského oblečení, jako například kravaty, mužské klobouky, saka, vesty a pánské pláště, vždy však nošené spolu s kusy dámského módního oděvu. Kalhoty, jakožto zřejmě příliš radikální symbolická výzva systému, nebyly součástí tohoto stylu. Tento styl nosily pravděpodobně především zaměstnané ženy, jež byly v té době považovány za druhořadé. Některé prvky tohoto stylu byly přejímány, nikdy však plně nenahradily dominantní módní styl.

Alternativní módní styl se zrodil v Paříži, velký vliv měla také Anglie, zvláště u sportovního oblečení a designu sak šitých na míru. Jedním z nejvíce nošených prvků alternativních šatů byla pánská kravata, která prozrazovala současnou pozici muže ve společnosti a jeho aspirace.¹⁸ Kolem poloviny devatenáctého století budily v Anglii vázanky a kravaty na ženách pozornost.¹⁹

Počátkem 70. let nosilo mnoho žen napříč všemi společenskými třídami stužkové vázanky na krk, koncem století se pak stávají společensky přijatelnější. Vázanka je podle některých interpretací ústřední pro "feministické uniformy" 90. let devatenáctého století. Uniforma je popsána takovýmto způsobem – „*velice vysoký, tuhý, ozdobným knoflíkem připevněný límec a jednoduchá vázanka, připnutá malou perlovou sponou, jsou otevřeně vyjádřeným požadavkem na sexuální rovnoprávnost a jsou známkou ostrého napadení mužského privilegia.*"²⁰ Zároveň však ženy, aby nevzbuzovaly tolik nevole, zdůrazňovaly v souladu s módou svůj úzký pas širokým páskem a velkou mašlí ve vlasech.

Dalším symbolem mužské identity byly klobouky. Cylindry začaly ženy nosit k jezdeckým úborům nejdříve ve 30. letech 19. století, k dalším druhům aktivit poté

---

17 Crane, s. 102.

18 Kravata mohla být klíčem k získání informací o původu jejího nositele - o "*pluku, klubu, sportovních aktivitách či vzdělání*" - viz Crane 2000, s. 102.

19 Například Angličanka, vyfotografovaná před pozadím mořského pobřeží, měla na sobě kravatu, nabranou sukni, kabát se stříhem, přejatým z pánských kabátů, a slaměný námořnický klobouk.

20 Crane, s. 103.

nosily klobouky okolo poloviny století. Postupně byly přejímány slaměné klobouky (60tá léta 19. století), jezdecké buřinky (70tá léta) či (v osmdesátých letech) plstěné *fedory*.²¹ Pro sportovní aktivity byly též přejímané pánské žokejské čapky, lovecké čapky a jachtařské čapky se štítkem.

Svou oblíbeností mezi muži i ženami vynikal především slaměný klobouk, který se svou strohostí naprosto vymykal tehdejšími módními kloboukům, jež byly často zdobené květy, závojem, péry, vycpanými ptáky atd. "*V kombinaci s vázankou a sakem vyjadřoval slaměný klobouk nezávislost mladých žen v nových zaměstnáních, jimiž byla například kancelářská práce. Nošený spolu s motýlkem a krátkým pánským kabátkem se u kostýmu chůvy stal gestem vzdoru.*"²²

Sako, jehož jednoduchost kontrastovala se složitostí šatů, bylo označováno jako symbol emancipované ženy devatenáctého století. Z Anglie pocházel styl, ve kterém byla volná saka, napodobující pánská, nošena k blůzám s motýlky a se slaměnými klobouky. V šedesátých letech byla tato saka sice módní, ne však zcela společensky akceptována. Další přejímané součásti alternativních oděvů byly vesty, manžety, dámská blůza košilovitěho střihu (v 80. letech byla téměř uniformou amerických emancipovaných žen střední a dělnické třídy tzv "gibsonská dívčí blůza").

I když se během devatenáctého století alternativní styl oblékání vyvíjel a obsahoval čím dál širší paletu prvků oblečení, byl nošen jen omezeně. Zatímco nošení motýlku či slaměného klobouku představovalo relativně malou výzvu systému, nošení kravaty s uzlem Long, dámské blůzy košilovitěho střihu, vesty, saka šitého na míru či pánských klobouků bylo silným gestem. Tento alternativní styl byl patrný na různých sociálně-třídních úrovních. Craneová se domnívá, že : *Četnost, s jakou ženy začleňovaly prvky z mužského oblečení do svých kostýmů, skutečnost,*

---

21 Pozn. překl.: pánské měkké klobouky s podélně promáčknutým dýnkem.

22 Crane, s. 104.

že vypůjčené kusy neztrácely své mužské konotace a způsob, jakým tento typ oblékání přesahoval hranice společenských tříd naznačují, že tyto položky představovaly symbolickou výpověď o statusu ženy a o debatách o jejich společenském postavení, které propukaly po celé devatenácté století."²³

Po první světové válce se kontrast mezi alternativním stylem a dominantním stylem zmenšil. Ideál ženy devatenáctého století, vlnadnou matrónu, byl nahrazen "garsonkou",²⁴ nezávislou, mladou ženou chlapecké postavy. Dříve alternativní sako (a další prvky alternativního oblékání) se staly součástí dominantního stylu. Dále se v této době objevuje alternativní styl, spojený s lesbickými subkulturami New Yorku, Londýna a Paříže, jež se však nikdy obecně nerozšíří. Již se také nejedná o kombinaci pánských prvků oděvu s dámskými, nýbrž spíše o *cross-dressing*, tedy o převlékání se do šatů opačného pohlaví.

Pokusy o reformy oblečení, o něž se zasazovaly módní návrhářky a členky ženských hnutí, měly za cíl zavedení oděvů, jež by byly praktické, zdravé a pohodlné. Odsouzeny byly především korzety a objevovaly se snahy o zavedení dámských kalhot. Kalhoty byly ovšem na 19. století příliš kontroverzní. První a nejznámější návrh na reformu oblečení byl proslulý kostým, navržený v polovině devatenáctého století Američankou Amelií Bloomer, jež se skládal z krátké sukně na širokých, tureckých kalhotách. Kostým vzbudil ohromnou vlnu protestů a kritik. Ženy, které jej nosily, byly veřejně pronásledovány a přecházely zpět na svůj původní způsob odívání. „Přitom zastánkyně kostým podporovaly, protože podle nich „byl zdraví prospěšný, podporující rozvoj ženské nezávislosti na mužích tím, že zvyšoval jejich možnosti fyzického pohybu, a reprezentoval nezávislost na módě...“²⁵ Přesto byla přepracovaná verze kostýmu nošena v soukromí a v pohraničních oblastech. Ve Francii bylo nošení kalhot na počátku 20. století ze zákona zakázáno, pouze malá

---

23 Crane, s. 106.

24 Pozn. překl.: z francouzského označení la garconne, což bych přeložila jako „chlapečka“.

25 Crane, s. 112.

skupinka Francouzek střední třídy se odváží je nosit, ovšem tyto ženy je nenosily za účelem podporování agendy reformy oblékání, ale ze své osobní preference. Tyto ženy byly však v mnoha ohledech netypické či na okraji společnosti.

V posledních třech desetiletích devatenáctého století přibývalo v Evropě i Americe veřejných míst, kde ženy mohly na okamžik setřít symbolické hranice zvolením alternativních kostýmů. Byly to především školy a vysoké školy, kde si mohly ženy utéci před převládajícími *dress cody*²⁶ a nalézt si skrze oblečení alternativní identity. Kostým, skládající se ze sukně přes kalhoty, byl používán jako cvičební uniforma, a jeho přijatelnost pravděpodobně spočívala v tom, že nebyl nošen na ulicích města.

Zavedení nových sportů, zejména jízdy na kole, vytvořilo v průběhu druhé poloviny 19. století nové vymezení způsobu, jakým se symbolické hranice projevovaly ve veřejném prostoru. Do dvacátého století byly sporty a volnočasové aktivity vyhrazeny střední a vyšší společenské třídě. Oblečení bylo voleno podle charakteru veřejných míst, na kterých se sport vykonával.²⁷ Tenis, bruslení, kriket a golf byly považovány spíše za společenské události, takže se od nich očekávalo také příslušné oblečení : dlouhé sukně s vlečkami, těsné korzety, honzíky a velké klobouky. Pokud se sportovní aktivity odehrávaly v budovách či na venkově, bylo pravděpodobnější, že budou dámské šaty obsahovat prvky z pánského odívání. V ženských spolcích mohly ženy provozovat i jinak výhradně mužské sporty (například baseball), kdyby tomu tak činily na veřejnosti, byly by považovány za vulgární, případně nemorální.

Dalším odvětvím, ve kterém některé ženy uplatňovaly alternativní oblékání, byla jízda na koni. Krátké kalhoty, vyrobené ve stylu pánských kalhot, nosily ženy na jízdu spíše po roce 1900. Rozvoj jezdeckého kostýmu, jež zahrnoval různé druhy

---

26 Pozn.překl: formálně nebo sociálně vnucované standardy oblečení.

27 „Když byly sporty vykonávány blízko domova a ve společenských klubech, přizpůsobení se normám dámského oblékání bylo zpravidla vyžadováno“ -viz Crane, s. 114.

kalhot, pak ukazuje rozsah prvků mužského oblečení, jež nosily ženy středních tříd, jež by byly v jiném prostředí pokládány za naprosto nevhodné.

Letní rekreační střediska byla další oblastí, kde mohly ženy praktikovat jinak zakázané způsoby oblékání. Již v 60. letech 19. století byly jako plavecké úbory pro ženy zvoleny krátké kalhoty či cvičební kalhoty. Ve spojených státech se pro tyto účely nosily dlouhé sukně, nošené přes kalhoty. Zatímco na pláži ženy nosily své obvyklé oblečení²⁸, při brouzdání ve vodě mohly dokonce ukazovat holé nohy.

Uniformy, jež dívky nosily na školách či univerzitách, nikoli však na veřejnosti, představovaly asi nevlivnější způsob alternativního odívání, jelikož je nosilo velké množství žen. V polovině století byl na amerických vysokých školách zaveden dámský cvičební úbor, jež tvořila po kolena dlouhá sukně a černé bavlněné punčochy. Přední módní magazíny o těchto úborech psaly a ke konci 19. století byly modely těchto úborů k dostání v běžných obchodech. V roce 1877 zavedla jedna škola ve Skotsku uniformy, složené z modré tuniky po kolena s páskem k pumpkám či kalhotám vespod, tyto úbory předcházely módním šatům 20. let dvacátého století.

Vliv byciklu na způsoby oblékání devadesátých let 19. století pocházel ze skutečnosti, že šlo o nový sport, tradicí nevymezený jako mužská aktivita. Rovněž bylo nemožné provozovat tuto činnost v soukromí, jako i mít na sobě módní oblečení té doby. Nejvhodnějším oděvem se staly rozdělené sukně,²⁹ ovšem většinou byly nošeny dámské cvičební kalhoty nošené pod sukněmi, jinak vzbuzovaly výsměch a opovržení. Řešením byly ke konci tohoto desetiletí kratší sukně, ovšem ženy, které je nosily ve městě, přitahovaly „nepřátelské, ječící davy.“³⁰

Pro ženy dělnické třídy, kterých se sportovní aktivity zpravidla netýkaly, bylo porušování norem na způsoby odívání umožněno na veřejných místech, jenž byly

---

28 tj. blůzy s dlouhými rukávy, dlouhé sukně, korzety, obrovské klobouky a rukavice

29 ve skutečnosti se jednalo o velice široké kalhoty ke kolenům

30 Crane, s. 117.

relativně „neviditelné“ pro střední třídu. Jednalo se o uhelné doly a vzdálená místa na venkově či u moře a pohraniční prostory, jenž dovolovaly těmto ženám nosit kalhoty a další prvky pánského oblečení. Přitom se od nich neočekávalo, že budou dodržovat stejné zásady slušného chování jako ženy střední třídy. V některých anglických důlních komunitách, v bezprostřední blízkosti dolů, nosily pracující ženy například kostým, tvořený z kalhot, zástěry či spodničky, rozhalené košile, vesty a dřeváků. V tisku pak vycházely zprávy, které tyto ženy popisovaly jako popření viktoriánského ideálu krásy : *„jejich oblečení, zejména kalhoty, je činily bezpohlavními. Nevhodně oblečené přestaly být ženami a staly se neslušnými, nemorálními a ohavnými stvůrami.“*³¹

Během druhé světové války se objevovala pro ženy dělnické třídy další místa, na kterých byly osvobozeny od běžných pravidel oblékání. Angličanky, sloužící v ozbrojených silách, nosily mužské uniformy, jež se skládaly ze saka, kravaty a čepky, k dlouhým sukním. V civilním životě pak přejaly celou škálu mužských zaměstnání i s uniformami, jež k nim náležely.³² Během devatenáctého století i na *skrytých* veřejných místech nosily ženy vyšších tříd pouze kalhoty překryté sukněmi.

Ve 20. letech 20. století se pokoušela francouzská módní návrhářka Chanel zpopularizovat kalhoty jako styl žen střední a vyšší společenské třídy, byla však neúspěšná. Během třicátých let nosily bohaté Francouzky kalhoty na rekreačních střediscích, ovšem pro městské ulice byly kalhoty tabu až do druhé Světové války z důvodu nedostatku všech druhů nového oblečení. Až v polovině 50. let začaly být kalhoty přípustné pro městský život. V Anglii byly kalhoty střední třídou přejaty až v šedesátých letech, podobný vývoj nastal i v USA.

Stejně jako v devatenáctém století se feministky na konci 60. let dvacátého

---

31 Crane, s. 119.

32 V muničních továrnách nosily kombinézy, složené z kalhot a pracovního pláště; farmářky nosily montérky a podobně. Viz Crane, s. 120.

století stavěly proti módnímu oblékání. Kritizovaly především manipulativní diskurzy ženství, které podle nich tvořily jádro módních stylů. Feministky 70. let navrhovaly, aby módní styly nahradily styly alternativní – konkrétně *"různé druhy kalhot, nošené k dalším prostým a neformálním oděvům, kupříkladu trička a boty na nízkých podpatcích."*³³ Americké lesbické feministky dokonce prosazovaly zavržení jakýchkoli vlastních zkrášlení či předvádění těla, nosily volné džíny či laclové pracovní kalhoty k pánským svrškům. I přes prvotní nepřátelské přijímání se tento styl během deseti let stal typickým volnočasovým oblečením pro mladé ženy střední třídy.

I v dnešní době nemají odbornice a podnikatelky dovoleno, aby vzhled mužů přebraly úplně. Obchodní kostým s krátkou sukní se objevil ve 20. letech 20. století a od té doby neprodělal mnohé změny. *"Podle dress codů ... nosí ženy pravděpodobně současné verze alternativního oděvu devatenáctého století, včetně sak a sukní, s košilemi jakoby pánského střihu či s hedvábnými blúzami, v celkově neutrálních, konzervativních barvách. Dnes jsou však tyto druhy oděvů považovány spíše za konzervativní nežli rozvratné."*³⁴

2.3 Alternativní móda dnes

*"Dějiny módy ulice jsou dějinami subkultur, které vznikaly jako reakce na oficiální kulturu. Rebelující mladí lidé se otáčeli zády ke společenským konvencím a svůj nesouhlas s danou morálkou a řádem zdůrazňovaly i nekonvenčním oblečením."*³⁵ Pouliční móda, na rozdíl od minulosti, se nyní vyznačuje rozmanitostí a možnostmi osobní volby. Současnost charakterizují hybridní kombinace, jako znak věku informatiky. Představitelé nynější společenské elity jsou nyní skupiny, přinášející společenský

---

33 Crane, s. 124.

34 Crane, s. 204 – 205.

35 MÁCHALOVÁ, J. Móda 20. století, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, s. 164. (dále citováno jako Máchalová)

trend, tzv. *bobo* – neboli buržoazního bohéma, jenž se dokáže na jedné straně pohybovat ve světě umělecké kreativity, na druhé straně být úspěšný ve byznysu. "Jestliže si v minulosti elita zakládala na krvi, vojenských počtech a bohatství, ta současná staví na odív, jak šikovně dokáže své myšlenky a emoce převést na lukrativní výrobky. Kdo skutečně jsou? Spojníci kapitálu a idejí, tradičního a alternativního?"³⁶

Současná generace se na rozdíl od předchozích generací vzhlíží v minulosti, často střídají styly bez znalosti toho, z čeho takové styly vycházely. Myšlenky původních subkultur byly pozměněny, symboly ztratily svůj původní význam :"*ustoupily fascinaci ze hry. Přeinformovanost vysává smysl slov, na místo verbální komunikace nastupuje jazyk "těla", které se stává spojovacím můstkem se světem. Zvyšují se nároky na individuální vzhled.*"³⁷ Dnes už není jasné, kdo je skutečný a kdo je replika.

3 Secondhandový styl

3.1 Spotřeba, konzumní kultura a konzument

Pojem spotřeba podle Gregsona a Creweové zahrnuje "*koupi, použití, výrobu a distribuci, celosvětovou a místní, vztahy mezi subjekty a předmětným světem, stejně jako podmínky a zřízení společenského života.*"³⁸ Autoři nahlíží na spotřebu z hlediska otázek koupě a použití předmětů i nehmotných služeb (zdraví, vzdělání atd.). Podle autorů jsou koupě a využití kulturně podmíněné, tedy že potřeby a přání spotřebitelů jsou spojené s místními podmínkami, politikou jejich poskytování (trh, stát, třetí sektor) a konkrétní praxí jejich používání, jež poskytují význam nejen

---

36 Máchalová, s. 164.

37 Máchalová, s. 165.

38 GREGSON, N.; CREWE, L. *Second-Hand Cultures*. Chicago: Berg Publishers, University of Chicago Press, 2000, s. 9. (Dále citováno jako Gregson a Creve)

hmotným předmětům, ale i službám, volnému času, času, prostoru a místu. Spotřeba spočívá pro autory alespoň zčásti na "*vztazích mezi lidmi a věcmi.*"³⁹

Ve svých výzkumech rovněž zjistili, že je spotřeba prostřednictvím obchodů z druhé ruky motivována možnostmi ušetření a výhodné koupě, stejně jako je tomu u konzumní kultury obecně. Ostatně hodnoty jako je kupříkladu odlišení se, vkus a individualita, jež jsou spojovány s nákupy ze secondhandových prodejen, můžeme nalézt i u designérských koupí z *první ruky*. Zatímco hodnoty jsou zde podobné jako v konzumní kultuře, rozdíl spočívá podle autorů ve spotřebních praktikách a místech, kde je takové zboží získáváno.

Pro mnoho lidí je to pak tzv. *chytrá spotřeba* : "*soubor praktik, které prozrazují a vykazují zvýšené spotřební znalosti a dovednosti, a která zakóduje rozsah investic ve spotřebě.*"⁴⁰ Tento způsob spotřeby v arenách secondhandového oblečení může být často tvrdou prací, k tomu spojovanou s živobytím s omezeným příjmem. Pro takové osoby může být secondhandové zboží podle Gregsona a Creweové odcizením či signálem, že je člověk okolnostmi přinucen ke spotřebě secondhandového zboží, a tím vyloučen z vytoužené účasti v *konzumní společnosti*. "*Spotřeba je totiž o společenských vztazích, o společenském životě.. a zahrnuje dav, masu, stejně jako izolovanou postavu povaleče.*"⁴¹

Secondhandový styl vděčí podle Angely McRobbie za svou existenci charakteristickým rysům konzumu dnešní společnosti. Tento styl je závislý na tvorbě přebytků zboží, jehož užitná hodnota ještě není vyčerpána, když jej jeho první majitelé již nechtějí. "*Poté je znovu oživeno a vstupuje do kruhu spotřeby.*"⁴²

Trh se zbožím z druhé ruky může přijmout téměř jakékoli zboží, jedinou výjimku představuje jídlo. Najdeme zde zboží, které mohlo vystřídat mnoho

---

39 Gregson a Crewe, s. 10.

40 Gregson a Crewe, s. 10.

41 Gregson a Crewe, s. 12.

42 Viz sborník GELDER, K.; THORTON, S. The subcultures reader. Londýn: Routledge, 1997, s. 133. (Jde o kapitulu věnovanou Angele McRobbie, proto bude dále tato práce citována jako McRobbie)

majitelů (například domy, v menším rozsahu auta), až po zboží s menší trvanlivostí (pojednávané oblečení), či zboží, které se směňuje jen zřídka (příkladem může být obchod s uměním).

3.2 Aspekty secondhandového odívání

Secondhandové oblečení je odlišné od nového oblečení, ať už se jedná o vlastnoručně vyrobené či koupené v obchodě. Secondhandové oblečení je totiž úzce spojené s tělem člověka, který jej nosil jako první. Lidé mají vůči oblečení z druhé ruky předsudky nebo říkají, že je špinavé, protože by mohlo "*zachovávat kontakt s tímto přebývajícím.*"⁴³

Gregson a Crewe jsou toho názoru, že většina lidí, jež nosí secondhandové či retro oblečení, jej ve skutečnosti nenosí z nostalgie, ani si nepřeje znovu vytvořit přesnou kopii vzhledu například z 50. let. Cílem bývá samotné mixování stylů. Toto mixování stylů a epoch bylo Hebdigem nazváno *bricolage*, označující "*vytváření nových modelů a stylů z kaleidoskopických kousků a částí kulturních trosek.*"⁴⁴

Samantha Holland popisuje, kolik času jedna z účastnic jejího výzkumu věnuje hledání, nakupování a udržování secondhandového oblečení, což nazývá tzv. *vzhledovou rutinou*.⁴⁵ Účastnice výzkumu strávila až čtyři hodiny týdně tím, že chodila do určitých *charity shops*⁴⁶ a na secondhandová tržiště. Byla umělkyní na volné noze, a jeden z důvodů pro volbu tohoto povolání uvedla, že si chtěla udržet svůj způsob odívání.

"Kouzlo vintage oblečení spočívá na způsobech, jimiž znovu přivádí na svět některé elementy staromódního okouzujícího ženství, které by jinak bylo "zahozeno do koše"

43 Gregson a Crewe, s. 155.

44 HOLLAND, S. *Alternative femininities : Body, Age and Identity*. New York: Berg Publishers, 2004, s. 66.
(práce dále citována jako Holland)

45 Holland, s. 66.

46 obchod, který výtěžek z prodeje použitých věcí věnuje na charitativní účely

*módním průmyslem a feministickými zásahy proti omezující povaze dámského oblečení.*⁴⁷

Secondhandové oblečení také umožňuje zaujetí tzv *ironického nadhledu*⁴⁸ mezi nositelkou a oblečením, které *sbírá*.⁴⁹ Tento ironický nadhled je spojován s dalším pojmem, jímž je maškaráda, tedy *používání veškerých okras tradičního ženství*⁵⁰ a zdůrazňuje některé důležité rysy úsporného oblékání, tedy *jeho zálibu v zašlé a divadelní eleganci; a jeho touhu přeměnit oblečení na kostým či "maškarní kostým."*⁵¹ Ovšem je tu rovněž možnost být kreativní, opravit či starat se o oblečení sám.

Hodnota je u tohoto zboží zprostředkována vždy skrze jeho stav.⁵² *"Velká část hodnoty spočívá v představování si historie a biografie spotřeby - kdo to oblečení nosil, kde, na jaké (autentické) události a podobně."*⁵³ Stejně tak je tomu u dalších produktů z druhé ruky s viditelnými známkami opotřebení, které jsou všechny spojovány s trasami spotřebních praktik z první ruky. Také se některé zboží z druhé ruky liší od nového zboží v tom, že jsou některé secondhandové produkty přijaty právě pro své dřívější použití; použití, které si představujeme, které je umístěno do historické minulosti a má proto hodnotu vyšší než zboží nové.

Zdroji pro výběr secondhandového zboží bývají často staré filmy, fotografie, romány, dokumentární filmy a textový materiál. Vzhledem k viditelné demokratizaci trhu, kdy není nikdo z možnosti koupě šatstva vyřazen, se secondhandy vyvíjí na základě velice jemného vkusu a přání secondhandových hledačů.

---

47 Viz sborník: MOLESKI, T. *Studies of Entertainment, Critical Approaches to Mass Culture*. Bloomington: Indiana University Press, 1986, s. 150. (Jde o kapitolu věnovanou Silvermanovi, proto je kniha dále citována jako Silverman)

48 Holland, s. 67.

49 Ironie zde spočívá ve zdůraznění nějakého prvku oblečení tak, aby bylo na první pohled viditelné, že není myšlen vážně.

50 Holland, s. 12.

51 Silverman, s. 149.

52 Gregson a Crewe, s. 5.

53 Gregson a Crewe, s. 5.

3.3 Secondhandové prodejny

Jak už jsem zmínila dříve, místo je jedním z nejpodstatnějších specifíků secondhandového prodeje. Gregson a Creweová popisují čtyři základní přístupy v prezentaci secondhandového zboží. První dva si zakládají na "autentičnosti" zboží, jeho rekontextualizaci a jeho opětovném estetickém oceňování. Jeden z nich vytváří interiér, který je inspirován galeriemi a v obchodu vytváří jakousi "výstavu" použitého zboží. Jiný druh secondhandového obchodu se snaží v zákazníkovi vyvolávat dojem jakéhosi velkého šatníku. Tento typ obchodu je často umístěn v pokroví, působí přecpaně a vyžaduje *"hledání, jež je spíše prohrabováním než odtažitým oceňováním."*⁵⁴

Další dva typy prostorů secondhandového prodeje se snaží o komercializaci retra. Jeden typ obchodu je prostor pro zábavu, hru a pobavení a je to prostor, vytvořený v ironickém duchu, skrze kýč a oslavu odpadu. Další typ obchodu je určen masám. Tady jsou řady oblečení rozvěšeny podle sekcí (rozděleny typicky na např. bundy, džíny, trička a podobně), aby výběr oděvů probíhal co nejsnáze. Tyto obchody mají evokovat konvenční maloobchody z první ruky.

Gregson a Creweová tvrdí, že úspěšné režimy secondhandové reprezentace jsou ty, které (i zdánlivě) umožňují zákazníkům, aby si práci s vyhledáváním a tříděním oblečení vykonali sami. *"Tato forma secondhandové směny je o vztazích objevu a odkrývání, o aktivním používání znalosti nakupních praktik, aby člověk učinil objevy sám... Spíše než zboží, zabalené a prezentované tak, že je předem vybrané, tento typ interiéru oceňuje a vytváří příjemnou snahu, která se musí vložit do hledání."*⁵⁵ Tento způsob prezentace, asociující šatníky, smetišťe, skládky a podkroví, lze nalézt v jistých *charity shops*, v autobazarech a obchodech s retrem. Jejich úspěch pak podle autorů tkví právě v tom, že jsou rozdílné od míst s předvybraným zbožím, jež jsou

⁵⁴ Gregson a Crewe, s. 52.

⁵⁵ Gregson a Crewe, s. 68.

spojena se zbožím z *první ruky*. Zákazníci chtějí uplatnit vlastní dovednosti.

Dalším argumentem, kterým autoři podporují tezi, že rozdíl ve způsobu prodeje secondhandového zboží by měl být co nejzřejmější, je ten, že těm zákazníkům, kteří nakupují v secondhandech kvůli ceně, se režimy předvýběru zboží spojují s nárůstem na ceně. V kopírování režimů prodeje z první ruky pak spatřují její legitimizaci.

Tak jsou podle Gregsona a Creweové populární a komerčně úspěšná místa secondhandového prodeje ta, která dokáží kombinovat různé principy směny (například kde se o ceně zboží vyjednává) a kde zákazníci mohou provádět třídění sami. Je to také způsob, který zakódovává asociace k biografiím zboží a jejich spotřebním historiím.

3.4 Subkultury a secondhandový styl

*"Dějiny módy ulice jsou dějinami subkultur, které vznikaly jako reakce na oficiální kulturu."*⁵⁶ Podám zde stručný přehled společenských skupin, které své oblékání zakládaly na výběru secondhandového zboží, čímž nabídnu, jakých rozměrů a pro jaké účely mohlo být secondhandové oblékání v minulosti užito, čímž snad více osvětlím jeden z dalších rozměrů second-handového stylu oblékání.

Angela McRobbie zdůrazňuje, že secondhandový styl oblékání, neboli tzv. *vintage styl*, je třeba vidět v širším kontextu poválečné subkulturní historie. Většina mladých subkultur si zakládala na secondhandovém oblečení, jež našla v bazarech či obchodech s použitým oblečením, jako surovinou pro tvorbu stylu. Oblékání bylo však dlouho považováno za ženskou aktivitu, spadající do stejné kategorie jako domácí práce, a za pouhou součást spotřebního chování. Avšak v

---

56 Máchalová, s. 164.

punkové kultuře 70. let figurovaly bazary a secondhandové obchody jako místa setkání jejích členů, což naznačuje, že se jednalo o víc než pouhou směnu peněz a zboží.

Hnutí hippie⁵⁷ vzniklo na Západním pobřeží USA v šedesátých letech dvacátého století, s hlásáním hesla "mír a lásku". Od roku 1965 po rok 1967 se k nim z důvodu odporu proti válce ve Vietnamu přidružily další subkultury – folkaři, beatníci, surfaři a psychadelici. V Československu se začaly sympatizanti tohoto hnutí⁵⁸ objevovat v polovině 60. let a byli režimem pronásledováni. Hippies nosili etnickou módu,⁵⁹ stejně jako obnošené šaty. Styl oblékání hippies šokoval starší generaci, jejich záliba ve starých kožiších, krepových šatech, zimních vojenských pláštích a nepadnoucích šatech asociovala znaky chudoby z doby druhé světové války, připomínala strach z nemocí, a to vše v době plného propuknutí nezřízeného konzumu.⁶⁰ Ovšem výběr oblečení hippies reflektoval jejich zálibení v pravých přírodních materiálech a látkách, přitom zavrhovali umělé, syntetické materiály, které byly v té době módní. Dívky vyhledávaly starožitné krajkové spodničky, blůzy z čistého hedvábí, sametové sukně a vlněná saka ze 40. let. Svými oděvy hippies znovu vyvolávali dobu, ve které ještě převládaly staré řemeslné hodnoty a kdy jeden kus oděvu tvořil jeden a týž člověk od počátku do konce procesu výroby. Konfekčnímu oblečení se rovněž vyhýbali jedni z předchůdců hnutí hippies, již zmínění beatníci let padesátých. Beatnické ženy v secondhandových výprodejích skupovaly kožichy, saténové šaty a hedvábné blůzy ze 30. a 40. let.

Koncem 60. let se kultura hippies ubírala politickým směrem s cílem vytvořit alternativní společnost. Vytvořila tak rozsáhlou polo-podnikatelskou síť – podzemní

---

57 Pojem hippie byl odvozen od slova hipster, který původně označoval někoho, kdo se chtěl zoufale dostat do vyjetých kolejí a zjevně se mu to nedařilo – viz Máchalová, s. 181.

58 oficiálním tiskem označováni jako "máničky

59 Nosili indiánské čelenky, kožené amulety, vesty s třásněmi a kaftany -viz Máchalová, s. 186.

60 Viz McRobbie, s. 196.

kulturu,⁶¹ jež zahrnovala nahrávací společnosti, knihy, vegetariánské jídlo, indické haleny, malé umělecké galerie, nezávislá kina atd... Od konce 60. let tuto explozi alternativních obchodů a restaurací doprovázel nárůst secondhandových obchodů, kde se prodávaly letecké bundy, safari saka, sametové závěsy a kde zboží "nabízelo studentům a dalším členům subkultury levnější a rozsáhlejší výběr oblečení."⁶² Postupně pak někteří členové subkultury pronikli na trh zboží "z druhé ruky", kdy posléze prodávali zboží i klientele mladší generace – punkům, studentům umění a dalším. Tento prodej byl jedním ze způsobů financování této subkultury, v čemž někteří spatřovali i vstup na poli konzumní kultury a rozmělnění subkulturních ideálů. Když byla v polovině 70. let tato alternativní společnost na ústupu, dala vzejít punku.

Hnutí punk bylo v sedmdesátých letech odpovědí na všeobecný úpadek kultury, nezaměstnanost, bombové útoky a další jevy. Vzpíralo se proti všeobjímající lásce hippies směrem k nihilistickému pohledu na budoucnost. V roce 1976 se vytvořily skupinky odrostlé mládeže, jež spojovaly dvě osobnosti – módní návrhářka Vivienne Westwoodová a obchodník a hudební manažer Malcom McLaren,⁶³ kteří se pokládali za duchovní rodiče punků. Punkové⁶⁴ extravagantní oblečení mělo především šokovat ostatní, "oblékali se do všemožné veteše, fetišistických obleků z plastů, do školních blejzrů s volně pohupujícími se kravatami, do opotřebené armádní výstroje" a "jejich originalnost pramenila z přesvědčení, že podobně jako v hudbě, měl by být styl oblečení založen na co nejvolnějším výběru, který plodí bizarní rozmanitost."⁶⁵ Zakoupené zboží a jejich části byly transformovány, aby podryly své původní či zamýšlené účely, takto "byl akt koupě zboží zakryt v procesu transformace."⁶⁶

---

61 McRobbie používá název counter-culture.

62 McRobbie, s. 197

63 Jeho kapela Sex pistols byla pojmenována podle obchodu Sex, ve kterém prodávaly jejich styl oblečení.

64 Slovo punk bylo vězeňské označení pro „poddajného buzika“, používalo se též ve smyslu podřadný, shnilý, nesmyslný brak - viz Máchalová, s. 173.

65 Máchalová, s. 174-175.

66 McRobbie, s. 196.

Hnutí punk bylo především kulturní, jeho sebevyjádření se odehrávalo na poli hudby, grafického designu, vizuálních zobrazení, stylu a psaného slova, vstupovalo na pole umění i masových médií. Jejich filozofie "udělej si sám" se projevovala právě i v nákupech ve výprodejích či na místních bleších trzích. Mnoho absolventů módních oborů pak zvolilo namísto toho, aby se podíleli na výrobě konfekčního zboží, cestu v čele různých secondhandových obchodů.

Poutníci new age vznikli tak, že byli punkové, kteří v londýnské čtvrti Camden Town bydleli neoprávněně, vystěhováni. Tito propagátoři hesla "no future" souzněli s myšlenkou "míru a lásky" a se spiritualismem New age. Byla to směsice lidí s tetováním, dlouhými vlasy či dredy, v košilích s batikovanými vzory. Proti konzumní kultuře propagovali ekologicky nezávadné potraviny a recyklaci materiálů, sami si vytvářeli šaty z rozstříhaných kousků starých oděvů. *"V módě se díky nim ujal eko-styl, šetrné výrobní postupy neohrožující životní prostředí. Tito poutníci mají na svědomí zrození nátlakových skupin, jakými jsou například Greenpeace."*⁶⁷

Styl *grunge* vznikl v polovině osmdesátých let v americkém Seattlu státu Washington, v pozadí mýtů o chudobě. Tento "popelnicový" vzhled spojoval prvky módy hippies a americkou punkovou módu. Tzv *grunge look*, jenž se rozšířil především prostřednictvím slavných hudebních skupin jako *Nirvana*, *Pearl Jam* či *Smashing pumpkins*, spojoval elementy vzhledu hippies s americkou punkovou antimódou, jež byla v porovnání s britskou daleko umírněnější, tedy ležerní, bez fantazie, síťovin a jehlových podpadků. Charakterizovaly ji urousané vlasy, vytahané svetry, potrhané kalhoty, masivní obuv, krajkové nebo kárované košile. *"Ovšem dlouho se tento způsob oblékání na molech nehřál, protože poničené a patinované oblečení si mohou zákazníci zakoupit v secondhandu a ne za ně draze platit."*⁶⁸ Styl *grunge* byl inspirován hardrock punkem, heavy-metalem a indie rockem, vyrostl z punku a

---

67 Máchalová, s. 198.

68 Máchalová, s. 197.

heavy metalu sedmdesátých let, levného, ale silného piva a příležitostného heroinu.

"Hudební skupiny *The Smiths*, *Joy Division* atd vyjadřují melancholické sebepozorování a pesimismus, typické pro indie kids."⁶⁹ Příslušníci tohoto hnutí, většinou studenti, byli pojmenováni podle gramofonových desek nezávislých společností, které poslouchali. Svou tíživou finanční situaci povyšovali na ctnost, kupovali si oblečení v second handech nebo v bazaru. Muselo být však buď příliš velké, nebo naopak malé, především nepadnoucí. Legíny doplňovaly ustřížené džíny, opraná velká trika a robustní boty Dr. Martense. Tato *hrdá chudoba* vedla dívky k tomu, aby se oblékaly naprosto asexuálně, nebo do hravých dětských obleků v pastelových barvách. Dětinštění americké mládeže v polovině 90. let vedlo tak daleko, že se na jejich scéně zabydlely plyšovní medvídci a školní svačínové kufříky, obaly indie-rockových nahrávek zdobily dětské kresby.. Infantilní módu, za jejíž vynálezkyni se považuje zpěvačka skupiny Hole Courtney Love, si záhy přisvojily uznávání módní tvůrce Anna Sui, nebo Ralph Lauren. "*Souvisel věkový ústup s touhou vypadat bezbranně, nedospěle a tím se chránit před agresivitou světa? Nebo to byla jen rezignace, snaha zbavit se odpovědnosti?*"⁷⁰

Subkulturou devadesátých let, která rovněž zakládala svůj způsob oblékání a svou image na zboží z druhé ruky byly Cyberpunks. Zárodek této subkultury lze nalézt v londýnských klubech Torture Garden a Submission. Jedná se o kombinaci futuristického *pervy-stylu* a techna. Používali různé cetky jako gumové hadice, plynové masky a podobně. Využívali stejných odpadových materiálů jako punkové, ovšem ty kombinovali s holografickými tkaninami a fluorescentními materiály. Dále nosili například brýle s plyšovými obroučkami a helmy s anténami. "*Jejich vzhled byl stejně radikální a vynalézavý jako ideologie, ke které se hlásili. Rozhodli se použít technických vymožeností k podkopání současných autorit a provést změny ve všech*

---

69 Máchalová, s. 200.

70 Máchalová, s. 200.

strukturách společnosti."⁷¹ Hnutí koření na rozdíl od předešlých v literárním žánru sci-fi a je nazváno podle povídky Cyberpunk spisovatele Bruce Bethkeho. V samých začátcích však byli kyberpunkeři skupinou lidí, jejichž koníčkem byly počítače a programování. Mezi cyberpunky tudíž patřili též hackeri, tzv *phone phreaks*⁷² a *cypherpunks*.⁷³

Nebezpečím pro pouliční subkultury byly vždy módní návrháři a novináři, kteří například přejali způsob oblékání rebelujících punků do vyšší módy, a tak anarchistické oblékání proměnili ve stereotyp, *mediální punk*⁷⁴, jež plnil v sedmdesátých letech v Londýně a Paříži stránky časopisů a módních magazínů⁷⁵. *Punk look* byl pak nabízen běžným spotřebitelům.

---

71 Máchalová, s. 206.

72 zneužívající telefonní systém

73 tj. se zájmem o zašifrovanou kryptografii – viz Máchalová, s. 206.

74 Máchalová, s.172.

75 "*Kalhoty s jednou nohavicí, sluneční brýle s jedním sklem, zdravotní šněrovací boty, košile s obojkovými límci, síťované vesty z motouzů, kožená saka s cvočky*" – viz – Máchalová, s.172.

4 Metodologie

4.1 Výzkumný projekt

Ve svém empirickém výzkumu jsem se pokoušela pochopit secondhandového nakupování z perspektivy zákaznic (ve věku od 22 do 33 let), považujících se určitým způsobem za „alternativní“. Mým cílem bylo například skrze jejich vyprávění zjistit, co je vede k tomu, aby nakupovaly již použité druhy oděvu. Je to touha po odlišnosti nebo je motivuje výhodná koupě? Jak konkrétně utvářejí svůj vzhled? Jaké strategie a konkrétní praktiky pro své nákupy vytvářejí? Tyto praktiky jsou totiž podle Gregsona a Creweové založené na zvláštním druhu znalostí a radikálně se odlišují od praktik, které jsou uskutečňovány na místech "z první ruky". Jsou totiž naplněny významy jako je "*morální ekonomie přerozdělování, sebe-vyjadřování skrze nákupní praktiky atd...*"⁷⁶ Chtěla jsem se rovněž dozvědět, jak informátorky svému vzhledu a oblékání rozumí a kam samy sebe zařazují v rámci širší společnosti.

Téma jsem si vybrala na základě vlastní zkušenosti z prostředí secondhandových obchodů, které navštěvují „alternativně“ se oblékající mladé ženy a zároveň se však nepovažují za příslušnice žádné subkultury.

Mým úmyslem nebylo dotazovat všechny návštěvnice prodejny oblečení "z druhé ruky", ale hodlám se zaměřit pouze na zákaznice, které si tímto způsobem tvoří vlastní specifický "alternativní" second-handový styl.

---

76 viz Gregson a Crewe, s. 4.

4.2 Teoretické zakotvení tématu práce

Za výzkumnou strategii jsem zvolila kvalitativní výzkum, ve kterém není nutné, abych do výzkumu musela vcházet s již hotovými teoriemi či proměnnými a namísto hypotéz, které bych chtěla potvrdit či vyvrátit, definuji pouze základní pojmový aparát, s kterým do výzkumu vstupuji.

Kvalitativní metodu použiji "k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme", a zároveň: "...získat o jevu detailní informace, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují."⁷⁷

Svůj výzkum bych chtěla podpořit prací Samantha Hollandové, jež v roce 1998 vykonala rozhovory s dvaceti ženami staršími dvaceti šesti let, aby zjistila, jak "určitá skupina žen zažívá, odůvodňuje si a rozumí svému vzhledu, jak vyjadřuje a konstruuje vlastní příběhy o tom, jaké je to být ženou a zároveň "alternativní".

Hollandová napsala svou studii z pozice feministické etnografky, s použitím metodologií feministického výzkumu, jež se koncentruje pouze na ženu. Vychází z teze, že "veškerý výzkum je subjektivní a politický,"⁷⁸ zainteresovanost v tématu pak považuje za přednost, nikoli překážku. Svým výzkumem bych chtěla jednak rozvinout započatou diskuzi na téma alternativně se oblékajících žen na počátku nového tisíciletí, zároveň z mé ne-feministické pozice srovnat a obohatit získaná data Samantha Hollandové použitím metody zakotvené teorie.

Dalším autorem, se kterým budu pracovat je Angela McRobbie. Ta ve své stati *Second-hand dresses and the role of the ragmarket*⁷⁹ připomíná, že na second-handový styl nebo *vintage* oblečení je třeba nahlížet v širším kontextu poválečné subkulturní historie. Většina mladých subkultur užívala second-handové oblečení

---

77 STRAUSS, A.; CORBIN, J. Základy kvalitativního výzkumu; Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Nakladatelství Albert, 1999, s. 10 (Dále citováno jako Straus-Corbin)

78 Holland, s. 4.

79 Roku 1989 vydáno jakou součást sborníku GELDER, K.; THORTON, S. *The subcultures reader*. Londýn: Routledge, 1997.

jako surovinu pro tvorbu vlastního originálního stylu. Připomíná, že tato oblast byla dlouho nespravedlivě výzkumníky opomíjena, protože nakupování bylo považováno za ryze ženskou záležitost, patřící do sféry nudných domácích prací. Přitom popisuje jeden typ klienta, který si tvoří vlastní second handový styl, jenž se vyznačuje jemným rozlišujícím vkusem. V 70. letech fungovaly dokonce tyto obchody v Anglii jako místa setkání příznivců hnutí punk.

Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, budu také pracovat s textem *Second-Hand cultures*. Svět second-handů má podle těchto autorů vědeckou hodnotu, a to jednak proto, že nám dovoluje nově nahlédnout do okruhu směny zboží, kde zboží ztratilo svůj kontakt s tím, kdo je vyráběl a prodával. Jedná se o "převoditelné zboží a způsoby jeho znovu-uzpůsobení – k prodeji a spotřebě."⁸⁰ Podle autorů mezi hlavní principy second handového oblékání patří společná tendence zákazníků i prodejců vytvářet tento specifický způsob směny. Cílem mého výzkumu je nahlédnout na tuto praxi z hlediska určité skupiny zákazníků.

4.3 Techniky sběru dat

Data budou v mém výzkumu sbírána, současně analyzována a výzkumné otázky, bude-li to přínosem, modifikovány či doplňovány.⁸¹ Použila jsem polostrukturované interview, jež se vyznačuje "definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací",⁸² a které se bude řídit níže uvedenými otázkami.

Informátorů se budu dotazovat, abych zjistila jejich postoje, subjektivní názory a pohledy. Na konci rozhovoru jim poskytnu na sebe kontakt, aby mi

---

80 Gregson a Crewe, s. 2.

81 HENDL, J. Kvalitativní výzkum : základy metody a aplikace. Praha: Portál, 2005, s. 50. (Dále citováno jako Hendl.)

82 Hendl, s.184.

případně mohli dodat další připomínky či informace, či abych je mohla sama případně kontaktovat, kdybych potřebovala doplnit nějaká data. Rozhovory budu, pokud mi to svolí informátor, nahrávat na diktafon. V průběhu rozhovoru bych se chtěla zaměřit na tyto okruhy otázek s tím, že nové mohou vyvstávat během hovoru:

1) Řekněte mi o svém vzhledu. Cílem této otázky je zjistit priority ve vzhledu informátorky, význam, který pro ni její oblékání má, zjistit její zájmy, a obavy.⁸³

2) Proč nakupujete oblečení „z druhé ruky“? Podle čeho oblečení vybíráte? Kolik času týdně/měsíčně strávíte nakupováním oblečení? Jak tvoříte svůj *outfit*? Podle čeho vybíráte second-handový obchod?

3) Myslíte si, že odporujete tradičnímu způsobu oblékání? Jak? Pokuste se charakterizovat svůj způsob oblékání. Jak rozumíte oblékání ostatních? Koho považujete za "alternativního", případně svůj předobraz? Jak chápou pojem „alternativní oblékání“? Jak reaguje na jejich oblékání nejbližší okolí? Jak v práci / ve škole? Byla byste schopná vzdát se svého způsobu oblékání? Když ano, za jakých okolností?

4) Považujete se za součást nějaké skupiny či subkultury? Pokud ne, kam byste se zařadila ve společnosti?

Rozhovory jsem uskutečnila v měsíci srpnu a září, ihned po rozhovorech provedla jejich pasportizace, poté jsem každý rozhovor podrobila doslovné transkripci a další analýze.

4.4 Výběr vzorku : prostředí výzkumu

Praktikovala jsem *otevřené pořizování vzorků*, kdy jsem sbírala data

---

83 Tj. první okruh otázek, které kladla Hollandová svým informátorkám – viz Holland, s. 184.

kumulativně, s cílem dozvědět se o jevu co nejvíce. Rozhodla jsem se oslovit mladé ženy, jejichž způsob oblékání vybočuje výrazně z běžné populace, ať už svým tvarem, barevností, kombinacemi či tvarem, a všechny tyto ženy spojuje nakupování oblečení v second-handových prodejnách. Praktikovala jsem „systematický postup podle seznamu“⁸⁴, kdy jsem postupovala od jednoho rozhovoru k druhému, od jedné osoby k druhé a sbírala data. Pořizovala jsem tedy rozhovor s dívkami (ženami), které vyhovovaly mým požadavkům na alternativní vzhled a zároveň byly ochotné spolupracovat. Navštívila jsem několik second-handů s cílem vytipovat si a poté oslovit potenciální informátorku. Posléze jsem s nimi dohodnula termín rozhovoru a nechala jsem je zvolit si místo, na kterém se rozhovor uskuteční, aby se cítily co možná nejvíc uvolněně.

Výzkumný vzorek tvoří nakonec 7 informátorek z České republiky, všechny jsou svobodné a nerozvedené. Věkově se pohybují mezi 22 a 33 lety, nemají ještě založenou vlastní rodinu a pevnou kariéru, takže jejich socializace ještě stále do určité míry probíhá.

4.5 Metody vyhodnocování a interpretace získaných dat

Shromažďování dat a analýza údajů jsou v kvalitativním výzkumu vzájemně provázané procesy, jež je třeba střídat, protože "*analýza ovlivňuje pořizování vzorků údajů*"⁸⁵. Vzhledem k rozsahu bakalářské práce použiji *otevřené kódování*, ve které "*je cílem pořizování vzorků odhalit co nejvíce významných kategorií s jejich vlastnostmi a dimenzemi*"⁸⁶, budu tedy označovat a kategorizovat pojmy, jež vyvstanou z pořizovaných rozhovorů. Poté je hodlám prezentovat narativním přístupem, tj.

---

84 Strauss-Corbin, s. 137.

85 Strauss-Corbin, s. 40.

86 Strauss-Corbin, s. 135.

použiji úryvky z rozhovorů (jež graficky odliším od ostatního textu a zachovám slovník používaný účastníky), mezi něž zařadím analýzu - interpretace, podložené relevantní literaturou.⁸⁷

4.6 Hodnocení kvality výzkumu

Snažila jsem se i přes svou zainteresovanost v tématu oblékání, módy a *image* neovlivňovat svými postoji informátorky. Vzhledem k tomu, že jsem si tuto svoji výchozí pozici uvědomovala a budu jí reflektovat v celém průběhu práce, mělo by být možné dosáhnout co možná nejmenšího ovlivnění získávaných výpovědí.⁸⁸ Mým cílem bylo navodit přátelskou a důvěrnou atmosféru. Jsem si vědoma toho, že můj výběr informátorek byl subjektivní, založený na tom, co já považuji za projev *alternativního* oblékání a second-handového stylu. Jako kritérium pro vstup do výzkumu se tedy informátorky zeptám, jestli sama své oblečení považuje za alternativní či nikoli, s cílem vybrat informátorky, které své oblékání za alternativní považují.

Jsem si vědoma omezení, která plynou z použití sběru dat pomocí rozhovoru. Mým úmyslem je zjistit, jak je v průběhu rozhovoru konstruován význam určitého jevu informátorkou, který bude vždy subjektivní. Rovněž nemohu zohlednit ve studii informace, které mi informátor říci nechce, či si je sám neuvědomuje. I přes to věřím, že subjektivita rozhovoru je u zvoleného tématu přínosem. Díky zvolenému polostrukturovanému způsobu dotazování jsem mohla ověřovat vzájemné správné pochopení s informátorem, čímž doufám v dosažení dostatečné validity výzkumu.

---

87 viz Hendl, s. 320.

88 Viz např. H.G Gadamer, *Problém dějinného vědomí* – kapitoly věnované problému hermeneutickému problému.

Pro odpoutání se od vlastních předpojatostí a vzorců myšlení jsem při analýze využívala také metodu kladení otázek, *techniku protikladů*, *porovnávání podobných a vzdálených jevů* a techniku tzv. *mávání červeným praporkem*.⁸⁹

Jsem si vědoma toho, že čím bude teoretické pořizování vzorků systematictější a širší, tím více podmínek variability bude objeveno. Počet rozhovorů vzhledem k rozsahu bakalářské práce byl relativně malý (6 osob), z čehož vyplývá i nižší přenositelnost na další podobné případy. Všechna získaná data jsem pečlivě zaznamenala, u audio záznamů jsem vytvořila přepis do textové podoby, abych neohrozila reliabilitu svého výzkumu. Všechny texty budu také zálohovat kvůli riziku jejich ztráty. Svě práci jsem věnovala dostatečné množství času konzultovala ji s odborným poradcem, čímž jsem chtěla zaručit hodnověrnost mého výzkumu. Na konci výzkumu si budu moci položit otázku, zdali můj výzkum může být potvrditelný, tedy posoudím adekvátnost procesu zkoumání a získaných poznatků.⁹⁰

Věřím, že přispěji k diskuzi na téma role oblečení pro člověka jedenadvacátého století a můj výzkum poskytne inspiraci k širšímu výzkumu v oblasti alternativního a second-handového oblékání.

4.7 Etické a politické otázky společenského výzkumu

Účastnice výzkumu jsem předem plně informovala o cílech, tématu, zamýšleném přínosu, metodě i způsobu provedení výzkumu. Dále informátorům jsem informátorům předložila k podpisu informovaný souhlas, jež jim zaručí naprostou anonymitu při mém nakládání s poskytnutými informacemi. U parafrází, citací a informací z dalších pramenů budu vždy uvádět jejich zdroje.

---

89 viz Strauss-Corbin, s. 53 – 69. Kapitola *Zvyšování teoretické citlivosti*.

90 viz oblasti Hendl, s. 340.

Nejsem si vědoma žádných negativních důsledků, jež by uveřejnění mého výzkumu mohlo mít pro informatorky. Naopak za kýžený důsledek mé studie bych považovala bližší porozumění, informovanost o významu, který se pojí k oblékání žen počátku třetího tisíciletí, které jako "*nejviditelnější forma spotřeby má hlavní úlohu v budování sociální identity.*"⁹¹

---

91 Crane, s. 1.

5 Analýza rozhovorů

Jelikož jsem si zvolila cestu komentované prezentace kategorií, vytyčila jsem neprve čtyři základní témata – *reflexe vzhledu a oblékání, secondhandové oblečení, alternativní a běžné a společenské zařazení*, k nimž jsem následně přiřadila výsledné kategorie.

Vzhledem k tomu, že každou kategorii popisuji a komentuji, uvádím jako příklady pouze takové výroky informátorek, které považuji pro dané téma za nejrelevantnější. Abych umožnila případné dohledání všech výroků respondentů, přikládám kompletní přepsané rozhovory v příloze.

5.1 "Reflexe vzhledu a oblékání"

K tomuto tématu jsem přiřadila tři kategorie, které blíže specifikují, jak informátorky chápou vzhled jako takový, jaký význam a informační hodnotu mu přiřadají a jaké strategie při volbě vlastního vzhledu (se zaměřením na oblečení) používají.

5.1.1 (Sebe)vyjádření prostřednictvím vzhledu

Všechny informátorky⁹² se domnívají, že oblečení je nositelem významu. Oblečení podle nich může vyjadřovat, jaký člověk ve skutečnosti je nebo alespoň některé jeho charakteristické vlastnosti:

*"V podstatě je pro mě vzhled určitá forma sebevyjádření, mám pocit, že je to něco, čím dáváš ostatním najevo, co jsi zač.. I je to pro mě způsob kreativního vyjádření.. Něco, co mě baví a s čím si můžu hrát."*⁹³

92 Úplný přepis rozhovorů s informátorkami 1-6 lze nalézt v kapitole Příloha.

93 Informátorka č. 6

"Ten člověk tím asi většinou něco dává najevo, tak můžu předpokládat, že je nějak kreativní, ale těžko říct, v jaký to bude oblasti, to může být vlastně cokoli. Že je zřejmě něčím zvláštní kromě toho, že se takhle oblíká, ale že tím dává najevo, že někde něco dělá. Což může být člověk, kterej je oblečenej úplně normálně, ale tady přijde, že dává najevo, že takovej je a že chce, aby to někdo věděl. Anebo že je nějakým způsobem přemejšlí o životním prostředí. Myslim, že když nepříjde do cesty žádná jiná překážka nebo nějaký znamení, který mi řekne, že ten člověk je někde úplně jinde než já, něco co mně není blízky, tak myslim si, že je tam asi větší pravděpodobnost, že bych mohla cítit, že jsme nějaká skupina."⁹⁴

Jedna z informátorek reflektuje, že svým oblečením vysílá informace, které by ji mohly přiřčenit ke kýžené společenské skupině :

"Ne, že bych chtěla tím, co si vezmu na sebe sdělovat nějaký jako poselství, ale myslim si, že z toho asi jako něco plyne, nevim co. Asi nějaký odmítnutí něčeho, vyčlenění z hlavního proudu a je otázka podle toho, kde se člověk pohybuje, jestli ho to může někam přiřčenit, kde bude víc takovejch lidí, nebo jestli bude jen takovej vyvrhel, kterej bude jinej než ostatní a pak když bude ve společnosti lidí, který mu sou nějakým způsobem podobný, tak může se to přehooupnout do tý druhý roviny."⁹⁵

Zároveň většina informátorek pocituje sympatie k člověku, který se obléká podobným způsobem:

"Určitě jsou mi sympatický, už jenom, když je vidim a ještě s nima ani nepromluvim, tak jsou mi sympatický lidi, ať kluci nebo holky, který se oblíkaj nějak podobně, nebo vidim, že mají nějaký svůj vlastní osobitej styl, že vidim, že trošku nad tím popřemejšlela, co si vezme zejtra ráno na sebe, nebo to ani nemusí, ale že se liší od nějakýho toho hlavního proudu. To je mi takhle na první

---

94 Informátorka č. 4

95 Informátorka č. 4

pohled hrozně sympatický, aniž bych s tím člověkem nějak mluvila, ale že bych vybírala lidi, to samozřejmě ne. To je spíš o tom, koho potkám, ale je samozřejmě úžasný, když si s někým hrozně rozumím a taky se mi líbí, jak se oblíká, ale rozhodně je spíš menšina mejch kamarádek, který by se oblíkaly tak nějak jako jinak. Ale je fakt, že je mi ten člověk sympatickej a jsem schopná se otočit za tou holkou a dívat se na to, co má na sobě ...”⁹⁶

Jedna z informátorek také upozorňuje na rizika, spojená s posuzováním druhého člověka podle oblečení, zároveň však přikládá velkou váhu jiné součásti vzhledu člověka :

”Někde vyjadřuje oblečení perfektně, kdo je uvnitř, může i mást, spíš bych se podívala, jestli má přirozené vlasy nebo jestli má odrosty a řeknu : no tak tohle je takový a takový člověk, protože dělá tohleto a tohleto a snaží se o tohleto a tohleto.. Protože to oblečení je jenom maska, tak jako když se člověk převlíkne za princeznu, tak neznamená, že je princezna. Ty když máš náladu, tak si vezmeš krásné květované šaty a potom tu náladu nemáš nebo spěcháš nebo je venku hnusně a vezmeš si prostě rifle a jednoduchou šušťákovku a nějaký odrbaný svetr a seš to ty, když máš na sobě ty květované šaty nebo jseš to ty, když máš ten svetr? ... Toho člověka spíše posoudím podle toho, jak bude namalovaný a jak se stará o svoje vlasy, než podle toho, co má na sobě, protože když si oblíkne jeden den rifle a druhý den si vezme šaty na podpadku, tak jaký je.. Je to ta dámička anebo je to ten sportovní typ, co se nezajímá o to oblečení. Takže to oblečení se dá snadno změnit, spíše člověk má problémy změnit návyky v makeupu, že když se ta holka naučí, že když se ráno orámuje tužkou na havíře oči, tak chodí jako havíř třeba deset let a je těžké jí přesvědčit o tom, že by jí slušelo něco jiného. Takže člověk toho druhého pozná podle toho, jak vypadá, když by se solíknul.”⁹⁷

U všech informátorek se objevuje korelace mezi duševním stavem a výběrem oblečení :

”Asi celkově si myslím, že to, jak vypadám, odráží celkem věrně to, jak se cítím ten den.

---

96 Informátorka č. 5

97 Informátorka č. 3

Když mám dobrou náladu, tak mám víc energie na to, abych si vybírala, co si vezmu na sebe. A myslím si že oblékání nebo celkově i vzhled patří mezi mé zájmy, ale záleží to hodně i na období, v kterém se zrovna nacházím – na ročním i na životním.“⁹⁸

"Každý den máš jinou náladu a já se voblíkám dost podle počasí a podle toho jestli je slunce nebo není. Někdy se mi nechce vůbec voblíkat. Někdy se mi třeba nechce ani mejt. Tak jsem doma nahatá a nemytá.“⁹⁹

"Podle nálady, jakože když někam jdu, tak záleží na náladě, jestli mám chut prostě nějak jako experimentovat, a jestli mám takovou odvážnou náladu, abych si na sebe vzala něco, co bych si na sebe nevzala, kdybych měla nějakou depresi nebo tak. Takže úplně hlavní ukazatel toho, co si na sebe vezmu je moje nálada a to, jak se zrovna cejtím. A když je to dobrý, když jsem veselá a tak, prostě otevřu skříň a už to jede a když ne, tak, což se stává taky často, že si vezmu černý kalhoty a téměř černý tričko a nechci bejt vidět. A i se mi stává, že si na sebe vezmu něco třeba extravagantního a výraznějšího a pak ve dne mi v tom není dobře, nějak se mi změní nálada a začnu se v tom cejtit špatně, že třeba si uvědomuju, že na mě dost lidí kouká, co mám na sobě a není mi to příjemný.“¹⁰⁰

Z rozhovorů také vyšlo najevo, že je pro informatorky oblékání a vzhled zálibou, spojenou s pocity radosti :

"Záliba, koníček, je pro mě důležitý, abych ráno, když vypadnu z baráku, tak abych vypadala tak, abych byla se sebou spokojená. protože když jsem spokojená s tím, jak vypadám, tak se cejtím i ve dne líp.“¹⁰¹

"Možná je to takový můj koníček, že to ráda promýšlím, jak vypadám, co si změním a co si koupím, že to je taková zábava.. Je to vášeň, je to zábava. Kosmetika, je to radost se nalíčit, hezky se načančat...“¹⁰²

---

98 Informátorka č. 4

99 Informátorka č. 1

100 Informátorka č.5

101 Informátorka č. 5

102 Informátorka č. 2

5.1.2 Výběr oděvu

Informátorky se zmiňují o jakémisi samozřejmém, automatickém instinktu a osobním vkusu, který je neomylně vede při volbě oblečení :

"Myslím, že máme takový na to už vypěstovaný vůči. Že jakoby vidíš hned. Možná, že jedeš po těch barvách nebo po těch vzorech. Hrozně lehce, když to je tam na tom ramínku zmuchlaný, tak si dost často člověk hned představí, co to je vlastně jako zač a co to je za střih, protože se to vopakuje prostě. Protože víš, že to třeba vlastně ten střih, co máš doma atd.. takže je to rychlý vlastně..."¹⁰³

Každá z žen má vlastní osobitý způsob, jak tvoří svůj outfit, společným rysem této tvorby je pro většinu informátorek snaha o jejich vlastní pojetí sladění:

"Tak, většinou si zvolím nějakou věc, která je výrazná třeba a pak si k ní chci najít něco, co by k ní pasovalo, aby to nebylo moc a aby to taky nebylo divný tvarově..."¹⁰⁴

"Spíš to prostě tak nějak jako vnitřně sladit během pár jakoby vteřin. Ty ruce to tam prostě vyberou..."¹⁰⁵

5.2 Nákupy z druhé ruky

K tomuto tématu jsem přiřadila čtyři kategorie, které se vztahují k různým aspektům nakupování v second handových obchodech, ze kterých si informátorky

---

103 Informátorka č. 2

104 Informátorka č. 6

105 Informátorka č. 1

tvoří svůj *second handový styl*. Toto dává jednak odpověď na otázku, co vede tyto ženy k nákupům použitého zboží, další osvětluje porovnání mezi časovou náročností nákupu z první a druhé ruky, dále preference informátorek při výběru second handové prodejny, poslední kategorie pouze doplňuje, jakou část šatníků zabírá informátorkám oblečení z první / z druhé ruky.

5.2.1 Motivace k nákupům v second handu

Všechny informátorky shodně uvádějí cenu jako jeden z důvodů, který je vede k nákupům oblečení z druhé ruky.

Dalším motivem, který vede informátorky k výběru secondhandového zboží, je originalita či nápaditost těchto oděvů :

*"... že tam najdu něco vtipného nebo něco, co prostě není zrovna ted'ko ve všech obchodech v Praze, kde je v podstatě všude to samý, něco je levnější, něco je dražší, něco je kvalitnější, ale ta móda se odrazí ve většině těch obchodů, nebo v těch, kde se to neodrazí je to tak drahý, že bych si to nekoupila."*¹⁰⁶

Polovina respondentek uvádí, že nakupování v secondhandech je pro ně, oproti nakupování z první ruky, dobrodružství:

*"Nejdřív se tam projevuje takový to sběračský šílenství, když si člověk může z velkého množství něčeho, co vypadá většinou dost nevzhledně a většinou to ještě třeba trochu smrdí nebo je to zmačkaný, najít tam něco dobrého, něco tam odkrýt, nějaký poklad tam najít. Je to hon za něčím. Když si to pak člověk obleče, tak může zjistit, že se spletl, ale patří to k tomu dobrodružství."*¹⁰⁷

"Asi vůbec to dobrodružství objevit něco, co stojí málo a přitom je to úžasný. Takže jednak z finančních důvodů a jednak proto, že je v tom obsažená taková jako lov.. Taky, jelikož se zabývám focením, je to i dobrý zdroj pro zajímavý nebo retro oblečení, který můžu použít na holky a přitom

---

106 Informátorka č. 4

107 Informátorka č. 4

za to nic moc neutratit.. Ale to mluvím hlavně o takovejch těch hrabárnách, kde se zanoříš a hledáš, brodíš se marastem a sbíráš...“¹⁰⁸

Dále dvě informátorky uvádějí svoji práci jako další důvod k návštěvám secondhandů. Jedna z respondentek je módní stylistkou :

"Já nakupuju věci, které používám na focení a tam jde o to, jaký to má střih, jestli je to použitelné, podle toho, jaká je to velikost, jestli to má vhodnou barvu. Tam už tolik nejde o ten materiál nebo o to, jestli je to někde poškozené nebo třeba je to rozpárané na zadním dílu, prostě na té modelce se to nějakým způsobem upraví, ale je tam oblečení, když má tu duši, tak se to dá použít po tom na to focení.“¹⁰⁹

Další informátorka si vybírá v secondhandu věci pro svou profesi zdravotního klauna.

Některé informátorky dále naopak vyzdvihují to, co by se běžnému konzumentovi mohlo zdát spíše negativní stránkou secondhandového zboží, totiž skutečnost, že kusy oděvů už vyšly z módy :

"A přijde mi lepší jít do sekáče, protože tam si koupíš najednou třeba šest věcí ..., mimo současnou módu...A hlavně tam jsou kusy, který moc nikde neobješíš, třeba protože už jsou starý a už se nenosej. A to je taky dobrý, nosit věci, který už se nenosej.“¹¹⁰

Dále pouze jedna informátorka uvádí ekologické důvody koupě :

"Pak se mi líbí ten princip toho recyklátu, toho, že to přede mnou někdo nosil, třeba, a já to teď nosim a dám to třeba dál a že to tak koluje a nejenom třeba v Praze, v Čechách ale i po celým světě, tak to je hrozně hezká představa. Takže taková ekologie, to se mi vlastně na tom hodně líbí.“¹¹¹

5.2.2 Časová náročnost nákupu z první / druhé ruky

---

108 Informátorka č. 6

109 Informátorka č. 3

110 Informátorka č. 1

111 Informátorka č. 5

Všechny informátorky shodně tvrdí, že nakupování v secondhandu je časově náročnější, rozpětí možného času, stráveného v obchodě se secondhandovými oděvy se však mezi informátorkami liší od patnácti až dvaceti minut po celé dopoledne.

"Když jdu po ulici, a vidím tam nějaký sekáč, tak tam vlezou, a tak maximálně 15, 20 minut podle mě. Nebo se třeba domluvim s nějakou kamarádkou a uděláme nějaký nájezd na sekáče, tak to jsme schopný tam jako bejt dýl, ale jinak vlastně nerada trávím hodně času nakupováním, takže se snažím nějak rozumně.. Většinou, když vejdu do nějakýho obchodu, tak hned vidím, co mě tak jako zajímá, co bych potřebovala, nebo hned si všimnu něčeho zajímavýho, nějakýho zajímavýho kousku, jinak tam nemusím trávit nějak sto let..."¹¹²

"Když už tam přijdu, tak jsem schopná tam strávit hodně času, nevím přesně, může to bejt program na jedno dopoledne nebo odpoledne."¹¹³

5.2.3 Kritéria pro volbu secondhandové prodejny

Většinou informátorek si vybírá prodejny na základě nízké ceny oblečení. Z důvodu ceny i jakéhosi pozitivně vnímaného procesu hledání oblečení, které spočívá v prohrabování se v kupách oděvů, jsou voleny secondhandy, kterým se lidově říká tzv. hrabárny.

"Jednak podle ceny, když tam jsou ceny hodně nízké, tak je to pro mě příjemnější, než když jdu do nějakého, kde jsou ceny vysoké, protože já mám raději osobně takové ty úplně až ty charitativní, kde to oblečení je to, co ve Velké Británii vyhodí do kontejneru, šaty boty, které jsem viděla zrovna třeba u toho jejich padacího mostu, oni to tam vyhodí a tady se to přinese, přiveze, přetřídí se to a jde to do těch sekáčů, do těch běžných, tam jdou třeba věci, které lidi třeba v Německu hážou třeba na charitu. Kdysi, když byl třeba na Hlaváku sekáč,

---

112 Informátorka č. 5

113 Informátorka č. 4

tak tam byla celá výbava po nějaké babičce, všechno to bylo naskládáno, zástěry, někdo to vzal z té skříně, hodil to do té charity, oni to sbalili a vyklopili to tam. Ty sekáče, které jsou takhle levné, tam člověk dvě hodiny chodí, přehází tuny černých hader, které jsou roztrhané, zašpiněné, páchnoucí a potom tam najde něco, co tam někdo vyhodil proto, že už mu to nesesdělo, ale je to třeba návrhářský kousek, třeba sukně Momoto nebo Sonia Ricelo, halenka nebo kabelka z krokodýlí kůže a všechno je to za stejnou cenu. Takže je to větší objevování a vlastně člověk tam má větší možnost uplatnit tu svoji kreativitu, nikdo mu nic nevnucuje."¹¹⁴

"Asi mi víc vyhovuje, když je to víc sekáč než jako obchod, než klasicky, když je to všechno na ramínkách, tak to mám radši víc jako sekáč, než normální obchod, kde je to všechno uspořádaný, to není pak takový drama a ještě je to pak většinou dražší."¹¹⁵

"..mně vyhovujou takový ty hrabárny, se mi to hrozně líbí, protože je tam toho hrozně moc na kupě jedný a je to hrozně vzrušující proces, kdy zanoříš tu ruku do tý hromady a teď jako něco vytáhneš a je to úplně úžasný, to mě hrozně baví, to mě baví daleko víc, než když to visí klasicky na ramínku. Tak asi hrabárny, kterejch je ale hrozně málo."¹¹⁶

Dále informátorky navštěvují především ty prodejny, které se jim osvědčily :
"tam jednou vejdeš a zjistíš, že tam fakt jsou dobrý věci, tak tam potom chodíš a jseš věrná těm sekáčům, který jsou dobrý."¹¹⁷

Jiné druhy secondhandů reflektuje informátorka, jež zároveň pracuje jako módní stylistka, takto:

"Potom ty rádoby anglické secondhandy, do kterých se ty lidi snaží nalákat ty lidi, kteří nemají peníze, ale normálně by si rádi koupili to moderní, tak tam jsou ty věci staré třeba jenom pět let a za pět let to znova do té módy nepříjde, takže to znamená, že ty věci jsou nemoderní, už jsou jako "out", pryč z té módy, ale ten obchod ti to prostě vnutí,

---

114 Informátorka č. 3

115 Informátorka č. 4

116 Informátorka č. 5

117 Informátorka č. 1

protože to tam je a ty si říkáš, tak nepudu do nějakého tam páchnoucího hrabáku, koupim si ho tadyhle v tom, co je hezké, ale v podstatě ještě musíš počkat dalších patnáct let, než se to zase vrátí... A potom je ještě třetí kategorie sekáčů, to jsou takové ty vintage obchůdky, ale to je pro mě prakticky nepoužitelné, protože tam to oblečení je úplně to samé, co v těch hrabácích, akorát že někdo tam přišel a někdo si to vybral. Jo, to by mě bavilo dělat nákupčí do vintage obchůdků, to bych si objížděla všechny hrabáky kolem a nakoupila bych věci za pár tisíc po té dvacetikoruně a potom bych to dovezla, vyprala, vyžehlila, navěsila na věšáčky a prodávala bych to po pětistovce za kus. Když někdo chce, ale pro mě je jednodušší to brát úplně od toho základu."¹¹⁸

5.2.4 Poměr oblečení z první / z druhé ruky

Žádný z šatníků informátorek nebyl složen pouze z secondhandového zboží, ovšem pouze jedna z informátorek měla oblečení ze secondhandových prodejen méně než polovinu, naopak polovina informátorek měla odhadem více jak 90 % secondhandových oděvů.

5.3 Alternativní versus běžné

5.3.1 Běžné odívání

Informátorky většinou ztotožňovaly běžné odívání, ze kterého samy nějakým způsobem vybočují, a vůči kterému se často vymezují, jako slepé následování módních trendů a časopisů, což si některé vysvětlovaly nedostatkem vlastního názoru na oblékání:

---

118 Informátorka č. 3

"Taky si už prostě nevezmeš bílý tričko Lewis k světlým džínům, že jo. V tom sekáči není main-stream. Nevědí přesně, co si na sebe vzít, jsou tak jako vláčený těma různýma trendama. Vždycky se toho chytěj a naskoče. To je ten pro mě. Nemáš vlastní hlavu a jako jedeš... že možná takový holky, který nevěděj, co se sebou, tak ty půjdou do takový tý usedlejší formy, že spíš půjdou do Promodu nebo do nějaký Terranova, taky se jako vymustrujou, ale potom už.. buď to je evidentní, že je to celý nakreslený perem Promodu, nebo je to pak takovej divnej nevkus, třeba Terranova mi přijde, oni maj takový, když koukám do výlohy, tak maj takový vlny, že někdy je to až moc, už je to takovej nevkus..."¹¹⁹

"A pak mi není blízky takovýto jak přijde móda a člověk si tam nakoupí celej šatník, třeba je to hezký, ale taky si myslim, že to nemá nápad, pak je člověk oblečený podle tý figuríny a taky můžou pak vypadat všichni stejně. To mi přijde otipnějši zkombinovat kalhoty, který už třeba tři roky nejsou v módě nebo třicet let a zkombinovat to s něčim modernim, co je starý třeba tejden. Podle mě potom je to oblečení."¹²⁰

Dále některé informátorky určily běžný styl odívání jako líbivě ženský, ovšem nudný a unifikuující :

"Tak to je pro mě styl, kterej mi není vůbec blízkej, takovej ten disko, takový jak ty holky vypadaj strašně jako hezky a žensky, ale vypadaj všechny stejně. Takový jako hezký džíny, hezký tričko, super kabelka, dobrý boty, ale myslim si, že když jsou to holky hrozný v obličejí, tak v podstatě jsou stejný. To je takovej ten sportovní, čistej styl."¹²¹

"Tak klasický oblíkání, to pro mě znamená takovou jako nenápaditost.. Jako že si vezmeš džíny, nějaký tričko s potiskem a jdeš.. nebo sportovní styl, případně takovej ten dámičkovskej.. Klasika je podle mýho většinou nuda, všednost..."¹²²

---

119 Informátorka č. 1

120 Informátorka č. 4

121 Informátorka č. 4

122 Informátorka č. 6

5.3.2 Odlišení vůči běžnému

Jednou z vlastností, která provází tuto kategorii, je proměnlivost. Všechny respondentky přiznávají, že ne vždy svým oblékáním vybočují z řad ostatních. Za určitých okolností se jejich způsob oblékání stává běžným. Těmito okolnostmi jsou především nálada informátorek, počasí a spěch :

"Taky se to mění podle počasí, nálady.. Většinou, když dělám něco do školy nebo se cejtim blbě, projeví se to i na mym způsobu oblékání.. Oblíkam si jednodušší věci, nudnější.. a sama si tím dál tu špatnou náladu zvětšuju..."¹²³

Dvě respondentky uvádějí odvahu vzít si něco výstředního či nemoderního jako něco, čím se odlišují od *mainstreamu*:

"Nemam nějakou snahu bejt za každou cenu jako moderní, protože já v tý Praze, co vidim kolem sebe nebo co cejtim je, že ty ženský nebo holky nosej podobný věci, nebo nosej módní trendy v úvozovkách, to co se podívaj v časopise nebo to co si zrovna koupěj v obchodě, co se zrovna prodává, což jsou takový velmi podobný věci, jakože teď to jsou zrovna nějaký žlutý legíny nebo já nevim."¹²⁴

Dále některé informátorky uvádějí, že se mohou lišit absencí snahy o to, naplňovat požadavky na atraktivní ženský vzhled :

"Vybočuju asi tím, že nejsem posedlá, jako některý lidi můžou bejt, abych vypadala úchvatně a svůdně, nepotřebuju nutně tím co mám na sobě někoho uchvacovat a svádět, ale někdy to mám na sobě spíš s tím, že je to spíš vtipný než jako elegantní nebo, myslim si, že by se v tom mohl projevovat nějakým způsobem smysl pro humor a to je asi to, co mě k tomu vede, to, co by mě teoreticky odlišovalo od jinejch lidí."¹²⁵

"Co bych řekla, že mě odlišuje je, že se ani tak nebojím vzít si výrazný šaty, nebo spojit víc kusů oděvu, který nejsou nějak nový nebo módní a jít tak.. Proti proudu třeba..

---

123 Informátorka č. 6

124 Informátorka č. 5

125 Informátorka č. 4

*Tim se můžu lišit. Asi se vymezuju proti nudě v oblékání...*¹²⁶

5.3.3 Alternativní odívání

V charakterizování představy, jak informátorky chápou pojem alternativní oblékání, se informátorky liší. Všechny pak mají svůj osobitý způsob, kterým se přiřazují do této kategorie. Často totiž zahrnují pod tento pojem více alternativ, z nichž některá se zdá typičtější než jiná. Poměrně frekventovaný je také jakýsi symbol alternativního člověka, který je často odlišný od informátorek samotných.

*"Prostě v alternativách proti té střední cestě, tomu main-streamu nějakýmu je alternativ spousta...Alternativní je pankáč...ale já když se řekne alternativní, tak si představím spíš holku...furt tom mám stejně tu představu...holku se zrzavejma dredama."*¹²⁷

*"To slovo má různý konotace ale myslím, že se neoblíkám úplně běžně, takže je to alternativa k něčemu, rozhodně k takovejm těm lajsfstajlovejm časopisům, tomu co je vidět v médiích běžně, takže určitým způsobem jo. Na druhou stranu si myslím, že jsou lidi, který se oblékaj ještě v jinejch alternativách na druhou, takže si myslím, že to je nějaký střed mezi tím hlavním proudem a takovým tím, co je hodně odchýlený, myslím, že jsem tak někde mezi."*¹²⁸

*"Moje kamarádka šansoniérka – kolegyně – je to takového něco...Že jí šijou oblečení kamarádky, kteří to nějak navrhujou a takové spíš jako přírodní věci má naušnice různé, kamínky a tak a tak spíš do přírodna... A ta se obléká jakoby alternativně hezky a ne nějak ulítle... Ale může být alternativa asi prostě když máš velkého dreda na hlavě a milion piercingů a různě prostráhané oblečení, pak nějaké indické věci, třeba věci ze Sanu Babu."*¹²⁹

---

126 Informátorka č. 6

127 Informátorka č. 1

128 Informátorka č. 4

129 Informátorka č. 2

*"Když si představím někoho, kdo se podle mě obléká alternativně, tak si představím pankáče z našeho městečka, a ty originální, který když jsem chodila do školky, tak chodili s těma barevnýma čírama, přespávali v kanále."*¹³⁰

Jedna z respondentek dokonce zpochybňuje existenci alternativního způsobu oblékání v dnešní společnosti jako takovém:

*"Ono i ta subkultura dneska není svým způsobem alternativní, ono kdybych nepatřila do žádné subkultury a chodila jen v sukni z kroje, tak to by bylo skutečně alternativní podle mě. Ale to by nesměla nikam patřit, to bych musela být člověk, který jediný v celé Praze chodí v sukni z kroje nebo jediný člověk v celé Praze, který nosí krbce, prostě bych si to zvolila jako nějakou alternativu, jenže zas takovou odvalu ten člověk stát celý proti tomu světu většinou nemá. To znamená, že ta alternativa může být, když punkáč chodí v květovaných šatech, je to pankáč, patří do té skupiny, ale bude nosit ty květované šaty, aby provokoval i tam, ale vyloženě nějaké alternativní to vždycky patří do nějakého stylu.. Třeba u nás ještě není tolik zvykem chodit jako ten "lolita styl", to co je třeba v Japonsku hodně, tak na ty lidi se třeba hodně – "co to má na sobě"- ale třeba moje sestra takhle už začíná chodit se všema těma čepečkama a kraječkama a mašličkama ve vlasech a pro ně už na tom našem gymplu to alternativní není. Ono pravděpodobně pro ten mainstream, pro ty lidi, kteří se oblékají proto, že se oblékat musí, tak pro ně je to pravděpodobně může být alternativní všechno, co nejsou rifle a tričko. Ale pro mě jako pro člověka, který se setkal s tolika různýma lidma, tak pro mě je vážně alternativní, když by někdo alternativně v létě chodil s holýma prsama a se sukni z banánového listí, tak by byla opravdová alternativa"*¹³¹.

S alternativním odíváním taky pojí polovina informátorek ozvláštňující prvek, která oblečení nějakým nápadem, zvýrazněním či extravagancí *alternativnost* dodá :

---

130 Informátorka č. 3

131 Informátorka č. 3

"Jako vždycky to je vo nějakým netradičním výrazným proku. Jako alternativní člověk...Vidíš, to je vlastně docela zajímavá myšlenka. Alternativa je vlastně jiná cesta... Prostě je to vždycky nějaký extrém, vždycky si toho všimneš. Vždycky je to nějakým způsobem výrazný"¹³².

"A myslim, že když se člověku povede se oblíct, tak že je to jako nápaditý, to může bejt kombinace oblečení, který se normálně prodává v obchodě i který člověk našel v sekáči, může to bejt všemožně namixovaný, myslim si, že když to má nápad, tak je to vlastně alternativa. Pak by tam měl bejt nějaký vtíp, což nemusí bejt jako nějaký humor, ale jako něco co je na tom zajímavýho. Takže nápaditý může bejt to synonymum k tomu."¹³³

"Vlastně úplně nevim, co je alternativní.. Asi se neřídít nějakýma trendama, nebo mít trochu kreativní to oblečení.. Aby to bylo něčím zajímavý, netradiční, třeba aby i trochu pobavilo... Třeba když si vezmeš šaty, který jsou typem úplně jiný, než se nosej ted', a připlácneš na ně nějakou kytku, nebo ozdobu, co máš při ruce a přijde ti v tý kombinaci zábavná.. Učešes si k tomu nějak zvláštně vlasy.. A vypadáš pak výrazně a jinak.. Jestli to má tak bejt, tak asi jsem alternativní..."¹³⁴

Jedna informátorka upozorňuje na jakési samozřejmé propojení alternativnosti vnitřní a vnější, jejíž je oblečení jen vedlejším projevem :

"A alternativní člověk už to má jakoby v obličejí. Ani tak možná nejde...Ten to oblečení..To už je pak jakoby samozřejmý."¹³⁵

5.3.4 Vnímaný vliv na utvoření způsobu oblékání

Žádná z informátorek se necítí ovlivněna konkrétní známou osobností :

"Já vlastně nemám žádný vzor nebo nějakou osobnost, která by se mi nějak líbila,

---

132 Informátorka č. 1

133 Informátorka č. 4

134 Informátorka č. 6

135 Informátorka č. 1

jakým způsobem se obléká, ani nějaký klasický jména jako Audrey Hepburn nebo Marilyn Monroe, ani žádný modelky.. Já nemám nikoho takovýho...“¹³⁶

Pokud si informátorky uvědomují vliv nějaké osoby na jejich způsob odívání, u poloviny z dotázaných informátorek jsou těmito osobami rodinní příslušníci :

"Z takovejch těch hvězd asi nemám nikoho, ale myslím si, co si pamatuju, když jsem byla malá, tak mě oblékala máma docela dlouho a ta si myslím, že má taky docela dobrej vkus a že se nás snažila oblékat trochu jinak než ostatní děti, tak tam to asi začalo, takže jsem měla asi jako vzor svojí mámu. Takže jsem zjistila, že mě to docela poznamenalo, pozitivně, i když dneska se hádáme o oblečení.“¹³⁷

"Mým oblékacím a zčásti i životním vzorem je moje babička, a všechny ženy, které se narodily jako slušné holčičky v době, kdy každý každý slušný člověk nosil oblečení sice staré, ale záplatované a čisté. A které si to udržely až do současného věku. Moje babička byla vlastně učitelka a ona tvrdí, že přece nemůže děti nudit a tak musela každý den přijít v něčem jiném. A protože jako učitelka měla málo peněz, tak si jenom vymýšlela různé doplňky, třeba měnila doplňky na šatech, takže měla připínací límečky. Každý den muselo být něco zvláštního, aby ty děti neměly pocit, aby je zaujala. Myslím si, že dnešní lidé mají tendenci hledat si ty vzory v nějakých herečkách a takhle a přitom ty vzory, to jsou ty důchodkyně, které sice za den jim vyjde tak akorát na nájem a dva rohlíky, ale nevidí je člověk, aby měly na sobě něco nehezkého oblečeného.“¹³⁸

"Od dětství mám za vzor asi mojí sestřenici.. Byla vždycky taková umělecká, kreativní a tak.. no a i se obléká docela zajímavě, tak možná ta.. Vlastně mě nikdo jinej nenapadá...“¹³⁹

Jedna informátorka uvádí jako možný vliv prostředí, ve kterém se pohybuje

---

136 Informátorka č. 5

137 Informátorka č. 4

138 Informátorka č. 3

139 Informátorka č. 6

"...potom je hrozně důležitý, kam se vrtneš, do jaký školy se dostaneš, s jakýma lidma se stýkáš, ale je to otázka, jestli tohleto je fakt takovej.. Jestli tohleto tě tak ovlivňuje. Asi jo. Docela by mě zajímalo, kdybych šla ze základky třeba na ekonomku a kamarádila bych se už na ekonomce třeba s Lenkou před školou vod nás z práce, kterou mám hrozně ráda, ale voblíká se prostě neuvěřitelně nudně... Nevím, vlastně je docela možný, že mě trošku ovlivňovalo to, kde jsem se pohybovala. Přecejenom Hollarka je jako silný kreativní prostor už jenom sám o sobě, ta škola, to, co tam děláš, furt něco patláš, kreslíš, fotíš a vokolo tebe ty lidi takový jsou..jako tam není žádněj límečkář. Maximálně kterej má na košili obrovskej velkej rudej flek, kterej vypadá, že je prostřelenej pistolí. Jako Hollarka je prostě neuvěřitelná. Tam nebuou žádný nudný typy. Takže já vůbec neznám prostředí, kde by lidi chodili normálně voblečený."¹⁴⁰

Další dvě informátorky inspirovaly rovněž kamarádky :

"No a pak jsem měla vždycky nějakou kamarádku, která nemusela bejt blízka, ale vždycky byl v mym okolí někdo, kdo se nějak vtipně oblíkal podle mýho názoru a to jsem si vždycky říkala, že by bylo fajn se odvážit nebo vypadat, ne jako stejně, ale jít tady tím směrem. Takže nějaký holky, který jsem potkala na táborech, na střední asi moc ne, spíš mimo školu nebo na kroužkách. Myslim, že se to nějak střídalo, že když jsem na někoho narazila, tak mi přišlo něco na něm zajímavý."¹⁴¹

V rozhovorech se objevují i inspirace konkrétním dějinným obdobím a subkulturou :

"Mně se líbí spíš určitá epocha, nějaký období, tak se mi líbí 60. 70. léta, hipís obecně, ale konkrétní osoby, konkrétní jednotlivci ne... To mi přijde blízky a hrozně se mi to líbí. Jako co se týče oblíkání, jinak jsem v tom nežila, takže to radši nebudu komentovat."¹⁴²

Dále pak jedna informátorka přiznává vliv filmů, lidí na ulici i zahraničí. Pouze dvě informátorky nejmenují konkrétní osobu, která je ovlivnila.

---

140 Informátorka č. 1

141 Informátorka č. 4

142 Informátorka č. 5

5.4 Vnímané reakce na secondhandový styl odívání

Intenzita vnímaných reakcí okolí se u informátorek lišila, polovina informátorek nevnímá, že by jejich vzhled budil větší pozornost :

„Vlastně ani moc reakcí neregistruju.. Asi se málo soustředím na okolí, nebo nevim.. Na to, co si občas vezmu na sebe, tak mi přijde, že reakce moc nevzbuzuju.. Ale vyrostla jsem v Praze a žiju v Praze, tady asi člověka jen tak něco nepřekvapí...“¹⁴³

„Já myslím, že už si lidi tak jako zvykli na to, že prostě každé je voblečenej úplně jinak, že už na sebe ani nějak nereagujou a když, tak ženský. Prostě ženský se sledujou furt, furt sledujou, kdo co kde koupil, furt se jakoby hodnotěj, to jako děláme všichni.“¹⁴⁴

Dvě informátorky naopak registrují, že budí pozornost u ostatních :

„Někdy se project tramvají v něčem, co je divný, je trochu vo nervy, si za tím člověk musí stát, nebo holt zažije pár trapnejch chvil, kdy prostě si na něj někdo ukáže nebo se bude tvářit divně.“¹⁴⁵

Vnímaná zvýšená pozornost druhých je informátorkami snášena lépe či hůře v závislosti na jejich psychickém rozpoložení :

"To hodně záleží na tom, jakou mám náladu. Když mám dobrou, tak se nad to povznesu a zasměju se tomu, ale někdy mě to může naopak trochu zdrtit a znejistím, jestli to byla dobrá volba, protože to nejde nikde potordit. V žádným časopise si člověk nepotvrdí, že se dneska oblékl jako dobře a když se pak pět lidí tváří blbě, tak je to trochu nejistý a nepříjemný, nebo tak několikrát to tak bylo...Jinak párkrát mi občas někdo dá najevo, že asi vypadám trochu jinak než ostatní a většinou, když řekne "jinak", tak pro mě to většinou znamená pozitivní hodnocení, a většinou mi to asi nikdo neřekne do očí, ale někdy se tak někdo tváří, a většinou mě to neini příjdemný, ale asi mě to odradí na další den, že si vezmu něco normálního nebo se v tom cítím blbě, ale ne asi ne na další

---

143 Informátorka č. 6

144 Informátorka č. 1

145 Informátorka č. 4

tejdny nebo měsíce života.“¹⁴⁶

Největšími kritiky vzhledu informátorek bývají jejich matky, čtyři informatorky uvádějí, že s nimi mají nebo v minulosti měly spory o způsobu oblékání informátorek :

"No, tak asi nejvíc reaguje máma. Je takovej recenzent. Často kritizuje nebo mě i přímo žádá, abych tu věc, co mám jako na sobě, sundala. Snažím si z toho nic nedělat a držet se toho, co se mi líbí, i když to občas trochu jako zarazí, přeci jen nikdy fakt nevíš, jak to doopravdy působí a jestli je ten tvůj vkus vážně dobřej, nebo seš jen nějakej cvok.“¹⁴⁷

"To je třeba moje máma, ta mi řekne, když s ní mám někde sraz, tak často říká, „ty jseš zase vymustrovaná“. To je mojí mámy oblíbená věta. Že jsem „vymustrovaná“. Znamená to, že mám na sobě hodně barev nebo hodně vzorů. Jakože to je tak nějak moc. A mě to baví, když je to takhle moc. Když mám nahoře červenou, tak ani za nic si nevezmu červený punčocháče. I když pro moji mámu je to samozřejmě vrchol slazení, že jo.“¹⁴⁸

"Hádala jsem se doma s mámou, ale ona se nakonec smířila, že to jak vypadají děti, když už jsou starší, není vizitkou rodičů. Ona je zvyklá jako učitelka, když přijde do školky dítě, které má neostříhané nehty, tak to znamená, že matka je líná, o to dítě se nestará, má tendence volat sociálku, takže se nakonec tím, že jsem jí takhle docela dráždila, tak nakonec jsem to, že tím, že se nějak oblíkám, tak že reprezentuji sama sebe a nerepresentuji ji a od té doby jí to bylo jedno.“¹⁴⁹

Jedna recenzentka vnímá především pohledy žen a jako jediná ji vnímá kladně :
"Prostě ženský se sledujou furt, furt sledujou, kdo co kde koupil, furt se jakoby hodnotěj, to jako děláme všichni... Mně je to docela příjemný.“¹⁵⁰

5.4.1 Schopnost vzdát se svého stylu oblékání

Tato kategorie podle mého soudu ještě více odhalila, v jaké míře se informatorky skutečně identifikují se svým způsobem oblékání. Všechny ženy považovaly odložení

---

146 Informátorka č. 4

147 Informátorka č. 6

148 Informátorka č. 1

149 Informátorka č. 3

150 Informátorka č. 1

vlastního způsobu odívání za problematické. Jediný důvod pro donucení ke změně způsobu oblékání, který tyto ženy napadal, bylo zaměstnání. Ani jedné z nich nepřišlo na mysl, že by takovou změnu měly podstoupit kvůli svému partnerovi, rodičům a podobně.

Objevily se zde dva přístupy. Některé informátorky by se svého stylu odívání nevzdaly dokonce za žádných okolností:

"Ne. Kvůli ničemu. Já bych nemohla dělat práci, ve který bych musela nosit nějakou uniformu nebo kdybych musela nosit kostým. to si vůbec nedovedu představit. Nevim, to by mi někdo musel vyměnit hlavu. Já si neumím představit, že bych většinu dne bych musela bejt někdo jinej v tom případě... Havně, chci dělat práci, kde nebudou tyhle věci důležitý... Mám pocit, že to je fakt strašně intuitivní. To co je intuitivní, tak je takový opravdový, a správný. Nechci nikdy nějak moc kalkulovat, co si vezmu na sebe a jestli mi tohle sluší nebo nesluší mi to. Já myslim, že to člověk docela lehce ví, že to je vono a že..."¹⁵¹

Pro jiné by to teoreticky možné bylo, ovšem vždy by si vyvinuly jakousi kompenzační strategii, která by jim umožnila toto sebezapření překonat:

"Ano, ale našla bych si způsob, jak to "vyrovnat" - když bych třeba pracovala v nějaké advokátní kanceláři a musela bych nosit pořád kostýmek a boty na vysokém podpatku, tak asi bych to nosila, ale o víkendu bych si zašla do lesa, babičce pomoct s bramborama a užila bych si to, že můžu být od hlíny od hlavy až k patě a nemusím to řešit... nebo jednou za čas k tomu vrátit."¹⁵²

"No, moc ne. Takhle- i díky oblečení se cítim tím, kým jsem. Nějak to utorzuje mou identitu, bylo by pro mě asi dost bolestný vypadat úplně jinak. Asi bych to byla ochotná podstoupit kvůli práci, ale nevim na jak dlouho a nevim, jestli bych se mohla cejit sama sebou a tim pádem dobře a spokojeně pracovat. Takže to nechávam asi zatím nějak otevřený. Ale rozhodně bych někdy chtěla dělat v práci, ve který by si cenili kreativity a individuálního ducha, než mě cpát do nějakých uniforem..."¹⁵³

Jedna z informátorek bere tuto změnu dočasně za zajímavou zkušenost, ovšem z

---

151 Informátorka č. 1

152 Informátorka č. 3

153 Informátorka č. 6

dlouhodobého hlediska takovouto změnu považuje za negativní:

"Ale trochu mě to děsí představa, že bych asi měla chodit, kdybych byla na nějakým třeba úřadě, nebo ve firmě, kde se na tohle hledí.. Asi by mě to chvíli bavilo, že by to pro mě asi byla změna, ale celoživotně nebo nějak dlouhodobě by mě to asi nějak nebavilo... Na nějaké omezené čas jo, protože bych to brala, že je to vlastně změna, že si mám vyzkoušet něco jiného, brala bych to jako alternativu ke své alternativě, ale pokud by to mělo být na dlouho, tak si myslím, že bych asi podle ostatních priorit nějakým způsobem k tomu byla životníma okolnostma, tak jako jo. Ale kdybych si mohla vybrat, tak bych preferovala, abych mohla vypadat tak, jak se cítím a ne jak dodržovat nějaký jako předpisy."¹⁵⁴

Většina informátorek změnu způsobu oblékání spojuje rovněž s prací, která jde proti jejich vlastnímu duševnímu směřování, zosobněná prací v kanceláři :

"No, to ne. Ono je to vtipný, ale pro mě je to hrozně důležitý. Já vim, že pokud mám dobrou náladu a pokud nějak nechci být nenápadná, tak se cejtím nejlíp tak, jak já ráda, a nedokážu si představit, že bych pořád chodila tak, jak chodím, když mám špatnou náladu a když si vezmu jenom džíny. A i mě to napadávalo tak nějak do budoucna, že jestli se dožiju nějaký padesátky, tak co pak? Nebudu trochu bláznivá? Nevim, třeba mě to přejde, ale určitě jako mladá maminka bych pořád chtěla být nějaká takováhle. To asi souvisí, že si asi nedokážu představit nějaký takový způsob práce, kam chodím někde do kanceláře, kde musím sedět od – do, a musím nosit společenský oblečení. To ani co se týče náplně té práce bych strašně nechtěla to dělat, ale co já vim. třeba jednou za to budu ráda. Asi bych se přizpůsobila, asi bych se snažila nějak rebelovat a vzít si aspoň něco, co mě trochu odliší, ale kdybych musela, tak bych to samozřejmě nějak dodržovala.. z velké části."¹⁵⁵

5.5 Společenské zařazení

Ani jedna z respondentek se necítí být členkou nějaké subkultury, jedna z nich ostatně popírá alternativnost subkultur:

"Ono i ta subkultura dneska není alternativní, ono kdybych nepatřila do žádné

---

154 Informátorka č. 4

155 Informátorka č. 5

subkultury a chodila jen v sukni z kroje, tak to by bylo alternativní podle mě. Ale to by nesměla nikam patřit, to bych musela být člověk, který jediný v celé Praze chodí v sukni z kroje nebo jediný člověk v celé Praze, který nosí krbce, prostě bych si to zvolila jako nějakou alternativou, jenže zas takovou odvalu ten člověk stát celý proti tomu světu většinou nemá. To znamená, že ta alternativa může být, když punkáč chodí v květovaných šatech, je to pankáč, patří do té skupiny, ale bude nosit ty květované šaty, aby provokoval i tam, ale vyloženě nějaké alternativní to vždycky patří do nějakého stylu.“¹⁵⁶

Další informátorka vnímá samotnou příslušnost k subkultuře jako skutečnost, která je pro individualitu svazující:

"Subkultura je ostatně něco, co tě dost svazuje.. teda, pokud tomu pojmu rozumím správně.. Subkultura ti vlastně dost nařizuje, co poslouchat a co nosit.. Mně se líbí ta svoboda si vzít pokaždý něco jinýho, nebejt svázaná, tvořit.. A přijde mi teda dost, že tak nějak uvažuje hodně holek, co se taky oblíkaj nějak zajímavě, ať už ze sekáče nebo ne..."¹⁵⁷

Další dvě informátorky se sice necítí členy nějaké konkrétní vymezené subkultury, ale vnímají, že by tomu tak mohlo být:

"To asi ne, ale bylo by to dobrý. Tak jako možná okrajově, pokud dneska v roce 2010 existuje nějaká skupina mladejch lidí, který se inspiroju hippies, a který se to líbí, a který poslouchaj takovou a takovou muziku a jsou taková v pohodě a oblíkaj se tak jako podle svýho, tak pokud' je nějaká takováhle velká skupina, samozřejmě nějak neorganizovaná, ale je hodně takovejch lidí a mohlo by se to považovat za nějakou subkulturu, tak určitě bych se tam řadila.. Ale i jo, nazvala bych to takový novodobý hippies, že i jsme takový lidi.. Ty jdeš do školy a vidíš, aháá, tahle tady. Že by bylo vlastně fajn nějak se organizovat, založit nějakou skupinu "make love no war"..."¹⁵⁸

"V klasickém slova smyslu ne, ale myslim, že můžu teoreticky v nějaký rozprášený skupině takovejch nějakých divně vypadajících holek..."¹⁵⁹

---

156 Informátorka č. 3

157 Informátorka č. 6

158 Informátorka č. 5

159 Informátorka č. 4

5.5.1 Vlastní zařazení do společnosti

Dvě informátorky se cítí být na okraji, mimo *společnost* či nějakou konkrétní společenskou skupinu:

"Já víc a víc cejtim, že bych chtěla spíš žít někde na samotě. Dřív jsem si to nedovedla představit, ale teď si to dovedu představit. Že bych ani nepotřebovala moc lidí, že bych mohla žít někde v ústraní, to znamená někde na okraji společnosti, já se cejtim, nevím, možná jsem byla v minulým životě nějakéj potulnej kejklíř. Že bych se někde pachtila někde v nějakym lese, v nějaký chalupě. Možná by mě to začalo srát, nevím, bylo by to fajn, nebejt zas tak závislej"¹⁶⁰.

"Já se považuju za outsidera. Já se vždycky v každé skupině pohybuju tak jako na hraně, protože vždycky nad věcma přemýšlím a mám problém přijmout jakékoli učení, tak bezvýhradně a to skupiny nemají rády. A skupiny má tendenci, že kdo není s náma je proti nám. Mají tendenci odsuzovat ostatní, a říkat: no když ten je takový a takový, tak nosí takové a takové oblečení, tak musí být takový a takový a prostě to tak není. Takže v podstatě funguju se všema a vlastně s nikym."¹⁶¹

Další se sice cítí být mimo hlavní proud, ovšem zároveň se považuje za aktivního člena společnosti se zájmem o společenské dění :

"Asi ideálně někam mimo, ale ne na okraj, protože se zas necejtim, že bych do tý společnosti neměla co říct, nebo co dát nebo jí neovlivňovat, ale zase ten pocit, že nejsem úplně v tom vleku jejím, ta naděje, ta je pro mě asi důležitá. Jako mimo, ale zároveň s nějakou siločarou do ní, asi jako na nějakym žebříčku asi nenapadá..."¹⁶²

Jedna respondentka se cítí být umístěna někde mezi alternativou a konzumní společností :

"Asi někam mezi mainstream a alternativou.. Nejsem nějakéj komerčák, ale zároveň

---

160 Informátorka č. 1

161 Informátorka č. 3

162 Informátorka č. 4

*spoustu komerčních služeb a věci ráda použiju.. Tak tak, někde mezi okrajem a středem..."*¹⁶³

Pouze dvě informátorky se pokládají za plnou součást společnosti, třebaže jedna z nich uvádí snahu o jiný způsob života :

"Já bych se nějak zařadila do společnosti jako příslušník mladý generace studentů, který zatím ještě poznává život a baví je žít - něco takovýho.. Takovej mladej člověk, kterej se strašně zajímá o veškerý dění kolem sebe a chce žít trochu jinak, naplno, než lidi kolem."

164

6 Závěr

Cílem této práce mělo být poskytnutí základního náhledu na alternativní způsob odívání a na fenomén secondhandového prodeje oblečení. Kromě toho měla práce propojit tato dvě témata v podobě výzkumu vybraného vzorku alternativně se oblékajících návštěvnic secondhadů. .

Z analýzy rozhovorů jsem vyvodila čtyři hlavní témata, ve kterých jsem projednala kategorie, které z rozhovorů vyplynuly. V prvním tématu "Reflexe vzhledu a oblékání" jsem se snažila o bližší porozumění tomu, co pro informátorky vzhled představuje. Oblečení podle nich vypovídá o člověku, podobný způsob oblékání může vzbudit sympatie. Dále je oblékání radostí a koníčkem, v neposlední řadě je volba oblečení pro informátorky závislá na jejich psychickém stavu a například i na počasí. Výběr oblečení a tvorba outfitu je pak pro tyto ženy intuitivní záležitostí, založenou na osobním vkusu.

V tématu "Nákupy z druhé ruky" dochází k potvrzení v teoretické části popsané teorie Gregsona a Creweové, že nejúspěšnějším typem secondhandového obchodu je tzv. hrabárna, která kombinuje výhody nízké ceny a možnost osvědčení vlastního kreativního přístupu při výběru zboží. Dále se osvětlují motivace k volbě

---

163 Informátorka č. 6

164 Informátorka č. 5

koupě použitého oblečení, jimiž jsou cena, originalita, nemódnost, profese a ekologické ideje. Secondhandové nákupy se ukazují časově náročnější.

Téma "Alternativní a běžné" ukazuje, že hlavní odlišností v oblékání informátorek a většinové populace spočívá ve skutečnosti, že mají odvahu nenaplnovat očekávání, daná hlavním proudem – že se mají řídit módními trendy či směrnicemi na atraktivní ženský vzhled. Rovněž je zde odkryt jakýsi ideální vzhledový model alternativního člověka, od kterého se většinou samy informatorky paradoxně odlišují. Rovněž se ukazuje, jak problematické, či dokonce nemožné, může být pro tyto ženy přizpůsobit svůj vzhled jiným kritériím, než je jejich vlastní vkus.

V tématu "Společenské zařazení" většinu informátorek spojuje odstup od konzumní společnosti a skutečnost, že se neřadí pod žádnou konkrétní subkulturu či společenskou skupinu.

Na závěr doufám, že tato moje práce poskytne inspiraci k širšímu výzkumu v této - obzvláště v našich zeměpisných podmínkách - opomíjené oblasti.

7 Přehled použité literatury :

- CRANE, Diana. *Fashion and its social agendas. Class, gender, and identity in clothing.* Chicago a Londýn: The University of Chicago Press, 2000.
- GADAMER, H. G. *Problém dějinného vědomí.* Praha: Filosofia, 1994.
- GELDER, K.; THORTON, S. *The subcultures reader.* Londýn: Routledge, 1997.
- GIDDENS, A. *Modernity and self-identity : self and society in the late modern age.* Cambridge: Polity Press in association with Basil Blackwell, 1991.
- GREGSON, N.; CREWE, L. *Second-Hand Cultures.* Chicago: Berg Publishers, University of Chicago Press, 2000.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základy metody a aplikace.* Praha: Portál, 2005.
- HOLLAND, S. *Alternative femininities : Body, Age and Identity.* New York: Berg Publishers, 2004.
- LIPOVETSKY, I. *Říše pomíjivosti - Móda a její úděl v moderních společnostech.* Praha: Nakladatelství Prostor, 2002.
- MÁCHALOVÁ, J. *Móda 20. století,* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003.
- MOLESKI, T. *Studies of Entertainment, Critical Aproaches to Mass Culture.* Bloomington: Indiana University Press, 1986.
- STRAUSS, A.; CORBIN, J. *Základy kvalitativního výzkumu; Postupy a techniky metody zakotvené teorie.* Boskovice: Nakladatelství Albert, 1999.